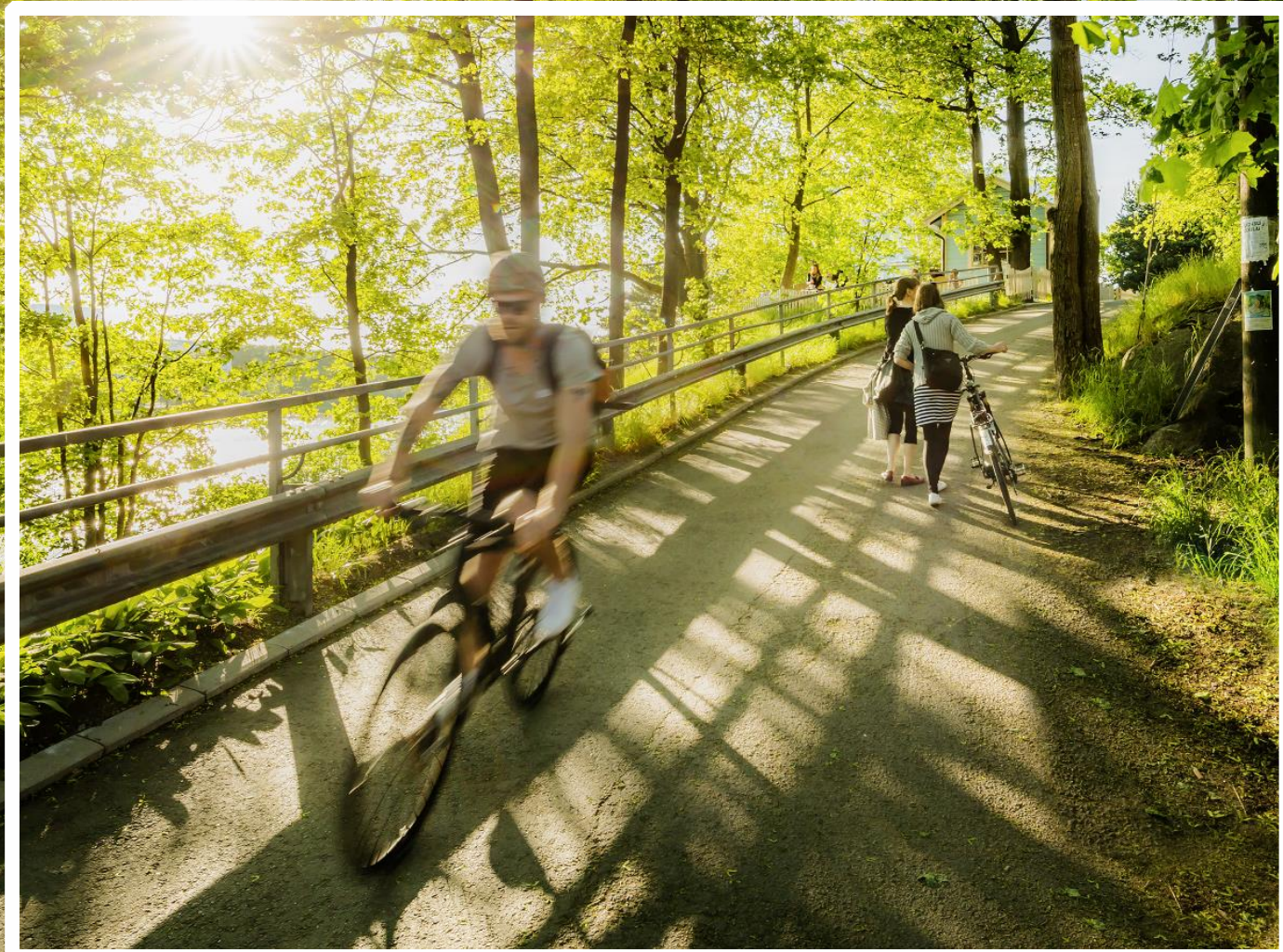

Vuosikertomus 2016

Turvallisempaa ja terveempää elämää

Toiminta-ajatus ja visio

LähiTapiolan tehtävänä on turvata asiakkaidensa elämää ja menestystä. Visionamme on tarjota suomalaisille turvallisempaa ja terveempää elämää. Elämänturva merkitsee asiakkaillemme kokonaisvaltaista ja ennakoivaa palvelua.

LähiTapiola lyhyesti

LähiTapiola-ryhmä on keskinäinen eli asiakkaiden omistama yhtiöryhmä, joka palvelee henkilö-, maatala-, yrittäjä-, yritys- ja yhteisöasiakkaita.

Yhtiöryhmän muodostavat 20 alueellista keskinäistä vakuutusyhtiötä sekä valtakunnalliset LähiTapiola Vahinkoyhtiö, LähiTapiola Henkiyhtiö, LähiTapiola Varainhoito sekä LähiTapiola Kiinteistövarainhoito.

LähiTapiolan henkilöstömäärä on noin 3 400, josta puolet työskentelee alueyhtiöissä.

Omistaja-asiakkaita on lähes 1,6 miljoonaa.

LähiTapiola Varsinais-Suomi

LähiTapiola Varsinais-Suomi toimii Turun talousalueella. Olemme alueen markkinajohtaja ja aktiivinen osa paikallista elinkeinoelämää. Panostamme toiminnassamme alan parhaaseen asiakaspalveluun.

LähiTapiola Varsinais-Suomi palvelee Kaarinassa, Liedossa, Mynämäellä, Nousiaisissa, Naantalissa, Paimiossa, Raisiossa, Riihikoskella, Taivassalossa, Turussa ja Vehmaalla. Paikallinen korvauspalvelumme sijaitsee Maskussa.

Alueyhtiöllä on 80 000 asiakasta, joita palvelee noin 100 työsuhteista ja noin 40 yrittäjäsuhteista vakuutus- ja finanssialan ammattilaista.

LähiTapiola Varsinais-Suomi on asiakkaidensa omistama. Se tarkoittaa, että asiakkailta on todellisia ja toimivia vaikuttamiskanavia ja oikeus osallistua alueyhtiön yhtiökokoukseen.

Sisällysluettelo

Hyvän tuloksen taustalla ensiluokkainen palvelu	3
HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016.....	5
LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö 2016	5
Vakavaraisuus ja riskienhallinta	8
Hallinto, henkilöstö, palkitseminen.....	10
Vastuullisuus.....	12
Tilikauden jälkeiset tapahtumat	13
Tulevaisuuden näkymät	13
LähiTapiola Varsinais-Suomi	15
Tuloslaskelma	15
Tase.....	16
Epäsuora rahoituslaskelma	18
Tunnusluvut	19
Tilinpäätöksen liitetiedot	20
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.....	20
Riskienhallinnan liitetiedot.....	24
LähiTapiola Varsinais-Suomen tuloslaskelman ja taseen liitetiedot.....	27
Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet.....	40
Ehdotus voiton käyttämisestä	42
Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset	43
Tilinpäätösmerkintä	44
Tilintarkastuskertomus	45
Hallintoneuvoston lausunto.....	47

Hyvän tuloksen taustalla ensiluokkainen palvelu

Toimitusjohtajan katsaus

Olli Aakula

LähiTapiola Varsinais-Suomen vuosi 2016 oli menestyksekkäs monella mittarilla. Toimintamme on entistäkin paremmalla uralla, nettoasiakasmäärämme komea kasvu on selvä todiste asiakkaidemme luottamuksesta.

Vuonna 2016 LähiTapiola Varsinais-Suomi keskittyi strategian mukaisesti tuomaan elämänturvaa asiakkaiden arkeen. Pyrimme aktiivisesti rakentamaan pitkäjänteisiä kumppanuuksia, joissa asiakkaalle luodaan hyödyllinen ja hänen omia tarpeitaan vastaava kokonaisturva. Haluamme siis muodostaa tiiviin

suhteen asiakkaisiimme jo ennen mahdollisia vahinkoja. Panostus kantoi myös hedelmää: ylsimme uusien henkilö- ja yritysasiakkaiden siivittäminä 750 asiakkaan nettokasvuun ja asiakastytyväisyys kasvoi entisestään.

Kova työ näkyy myös taloudessamme. Maksutulomme kasvoi yli alan keskiarvon ja sijoitustoimintamme tuotto ylsi 4,2 prosenttiin. Myös riskisuhteemme kehittyi entistä kestävämpään suuntaan, ja sairaskuluvakuutuskantamme kannattavuushaasteista huolimatta yhdistetty kulusuhteemme oli hyvällä 96,4 prosentin tasolla.

Turun talousalue on piristynyt viime vuosina selvästi, ja alueella vallitsee nyt positiivinen ilmapiiri. Talouskasvu luo uusia työpaikkoja ja liikevaihtoa yritysasiakkaille ja vetää lisäksi alueelle muuttoliikettä, eli meillä on kaikilla osa-alueilla hyvät edellytykset kasvuun.

Elämänturvaa kaikissa kanavissa

Digitalisaatio etenee nopeaan tahtiin ja odotukset sähköisiä palveluita kohtaan kasvavat koko ajan. Toisaalta myös mahdollisuudella asioida konttorissa on monelle asiakkaalle nyt suurempi painoarvo kuin aikaisemmin. Asiakaskokemuksen parantamiseksi on elintärkeää varmistaa palvelun korkea laatu jokaisessa asiointikanavassa.

Vuonna 2016 keskitimme alueemme puhelinpalvelua ja sähköisten kanavien asiakaspalvelua uuteen omaan digicenteriimme. Kiinnostus uusia palvelumuotoja kohtaan oli odotetusti hyvin korkea. Vuoden aikana esimerkiksi TerveysHelppi-puheluiden määrä yli kaksinkertaistui ja älyhenkivakuutusten kysyntä kasvoi.

Samaan aikaan kehitimme myös konttoriverkostoamme: Turun keskustasta Yliopistonkadulta kesällä ostamaamme kiinteistöön avataan vuoden 2017 aikana Elämänturvatalo, jonne tähän saakka Eerikinkadulla sijainnut palvelupiste ja alueyhtiön pääkonttori muuttavat. Lisäksi taloon asettuu kumppaneitamme.

Vuonna 2016 avasimme myös kaksi uutta toimipistettä Kaarinan S-Marketin ja Turun Itäharjun Prisman yhteyteen. Mahdollisuus tuoda palvelumme entistä lähemmäs tavallisten ihmisten arkea on konkreettinen esimerkki S-ryhmän kanssa tekemämme yhteistyön syvenemisestä ja samalla hieno osoitus käytännön eduista, joita se tuo asiakkaille. Henkilöasiakkaistamme jo 74 prosenttia on S-bonuksen piirissä.

Läsnä arjessa myös juhluvuonna

Vuonna 2017 juhlimme satavuotiaan Suomen lisäksi 150-vuotiaasta LähiTapiola Varsinais-Suomea. Juhlavuoden aikana tavoittelemme entistä laadukkaampaa asiakaskokemusta, kasvua ja parempaa toimintakulusuhdetta. Nämä pystymme saavuttamaan vain motivoituneen ja osaavan henkilöstön avulla. Pidämme siksi myös entistä tarkemmin huolta henkilöstön tyytyväisyydestä ja vaikutusmahdollisuuksien parantamisesta: henkilöstöä osallistetaan päätöksentekoon entistä tiiviimmin ja sujuvaan tiedonkulkuun panostetaan enemmän.

Keskeinen osa yhteiskuntavastuutamme Turun talousalueella on sekä kulttuurin että urheilun tukeminen. Tästä hyvinä esimerkkeinä ovat vaikkapa Turun kaupungin kulttuurikumppanuus sekä TPS Juniorijääkiekon tukeminen. Kohteita on pitkä lista ja kaikki tähtäävät samaan asiaan: vilkkaaseen Varsinais-Suomeen, jossa ihmisten on hyvä olla niin henkisesti kuin fyysisesti. Erittäin vahvasti käyntiin lähteneet Sankarikoulutukset painottuvat tänä vuonna alakoululaisten ensiapukoulutuksiin. Vuonna 2016 teimme Sankarikoulutusten määrässä LähiTapiola-ryhmän ennätyksen: alkusammutustaitoja opetettiin vuoden aikana yhteensä 2 828 alueen asukkaalle.

Toimintamme ytimessä ovat tietenkin asiakkaamme, joita varten olemme olemassa. Heidän lisäksi kiitokset viime vuoden mainiosta tuloksesta kuuluvat myös omalle henkilöstöllemme ja hallinnollemme, jotka tekevät arvokasta työtä menestyksen eteen. Tällä kokoonpanolla on ilo jatkaa hyvää työtä juhluvuonna.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016

LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Varsinais-Suomi) kuuluu LähiTapiola-ryhmään, jonka johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen toimintakertomus ja tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö 2016

LähiTapiola Varsinais-Suomen tuloksen avainnoston:

- Ylsimme uusien henkilö- ja yritysasiakkaiden siivittämistä 750 asiakkaan nettokasvuun ja asiakastytyväisyys kasvoi entisestään.
- Kova työ näkyy myös taloudessamme. Maksutulomme kasvoi yli alan keskiarvon ja sijoitustoimintamme tuotto ylsi 4,2 prosenttiin.
- Riskisuhteemme kehittyi entistä kestävämpään suuntaan, ja sairaskuluvakuutuskantamme kannattavuushaasteista huolimatta yhdistetty kulusuhteemme oli hyvällä 96,4 prosentin tasolla.

Tulostiivistelmä

(% / milj. euroa)	2016	2015
Liiketulos	3,0	4,3
Kokonaistulos	4,8	3,4
Tilikauden tulos	2,4	2,4
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	1,4	1,2

Kokonaispääoman tuotto, %	5,3	4,3
Vakavaraisuussuhde, %	255,0	

Liiketoiminta-alueet

Avainluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015
Riskisuhde ilman perustekorkokulua, %	59,5	62,0
Riskisuhde, %	59,5	62,0
Toimintakulusuhde, %	36,9	34,8
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua, %	96,4	96,8
Yhdistetty kulusuhde, %	96,4	96,8
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, %	4,2	3,0
Vak.tekninen vastuuvélka	58,2	56,9

Oma pääoma	21,6	19,2
Pohjarahasto	3,4	3,4
Takuupääoma	4,0	4,0
Arvonkorotusraho	0,0	0,0
Varmuusraho	11,7	9,5
Edellisten tilikaudien voitto/tappio	0,0	0,0
Tilikauden voitto/tappio	2,4	2,4
Muut oman pääoman erät	0,0	0,0
Taseen loppusumma	84,9	79,6

Liiketulos

LähiTapiola Varsinais-Suomen tilikauden tulos oli 2 405 438 euroa (2 345 736 €).

Maksutulo ja maksetut korvaukset

LähiTapiola Varsinais-Suomen ensivakuutuksen maksutulo oli 40 348 590 euroa (39 069 659 €). Maksettujen korvausten määrä oli 27 096 282 euroa (26 731 843 €).

Yhdistetty kulusuhde

Yhdistetty kulusuhde oli 96,4 % (96,8 %)

Muut tuotot ja kulut

LähiTapiola Varsinais-Suomen palvelumyyntiä ovat vakuutusten myynti- ja kannanhoitopalveluiden tuottaminen LähiTapiola Keskinäiselle Vakuutusyhtiölle, LähiTapiola Henkivakuutusyhtiölle, Keskinäiselle Eläkevakuutusyhtiö Elolle ja LähiTapiola Varainhoidolle. Lisäksi LähiTapiola Varsinais-Suomi on tuottanut korvauspalveluita ja vahinkotarkastuspalveluita LähiTapiola Keskinäiselle Vakuutusyhtiölle.

Edellä mainittujen palvelujen myynnistä saatavat tuotot on kirjattu tuloslaskelmaarään muut tuotot, yhteensä 3 196 342 euroa (3 006 469 €) ja niiden tuottamisesta aiheutuneet kulut on kirjattu tuloslaskelmaarään muut kulut, yhteensä 3 203 370 euroa (3 146 617 €). Muut tuotot ja kulut olivat nettomääräisesti - 7 028 euroa (-140 148 €).

Sijoitustoiminta käyvin arvoin

LähiTapiola Varsinais-Suomen sijoitusten nettotuotto käyvin arvoin sijoitetulle pääomalle oli 4,2 prosenttia (3,0 %).

Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset ja niiden oikaisut käyvin arvoin olivat 1 655 378 euroa (3 286 011 €). Sijoitukset käyvin arvoin olivat 81 719 637 euroa (75 289 423 €).

Osakesijoitukset

Osakesijoitukset olivat 26,477 miljoonaa euroa (22,387 milj. €) eli 31,1 prosenttia (28,2 %) sijoituksista. Osakesijoitukset tuottivat 5,8 prosenttia (11,2 %).

Korkosijoitukset

Korkosijoitukset olivat 36,957 miljoonaa euroa (37,858 milj. €) eli 43,4 prosenttia (47,7 %) sijoituksista. Korkosijoitusten tuotto oli 5,8 prosenttia (0,3 %).

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitukset olivat yhteensä 18,138 miljoonaa euroa (14,573 milj. €) eli 21,3 prosenttia (18,4 %) sijoituksista. Kiinteistöjen tuotto käyvin arvoin oli -2,9 prosenttia (3,1 %). Kiinteistöjen keskimääräinen vajaakäyttö oli 6,5 prosenttia (6,9 %).

Tilikauden merkittävät tapahtumat

Vuonna 2016 käynnistyi LähiTapiola-ryhmän uusi elämänturvastrategia. S-ryhmän strategisen yhteistyön tuloksena LähiTapiolan vakuutukset otettiin käyttöön S-mobiilipalvelussa. Asiakas- ja vakuutusjärjestelmien uudistaminen käynnistettiin uuden strategian mukaisesti.

Solvensi II vakavaraisuussäätely astui voimaan vuoden 2016 alussa. Uuteen säätelyyn on varauduttu jo aikaisemmin päivittämällä hallintojärjestelmä vastaamaan uudistetun vakuutusyhtiölain säännöksiä sekä kehittämällä vakavaraisuuden ja riskienhallinnan laskenta- ja raportointijärjestelmiä sekä raportointikäytäntöjä vaatimusten mukaisiksi.

LähiTapiola Varsinais-Suomi hankki tilikauden aikana sijoitussalkkuunsa Kiinteistö Oy Elämänturvatalon (Yliopistonkatu 14 a, Turku), jonne sijoittuu vuoden 2017 aikana yhtiön pääkonttori ja sen lisäksi tiloja vuokrataan sellaisille kumppaneille, jotka turvaavat asiakkaidemme elämää ja menestystä.

Yksittäisistä turvallisuusteista merkittävin oli se, että vuoden aikana koulutimme alkusammutustaidot Sankarikoulutuksissa 2.828 varsinais-suomalaiselle henkilölle.

LähiTapiola Varsinais-Suomen hallintoneuvosto 1.12.2016 päätti yhtiön toiminnan laajentamisesta käsittämään 1.7.2017 myös lakisääteisen liikennevakuutuksen. Yhtiö on 16.12.2016 jättänyt

Finanssivalvonnalle hakemuksen toimiluvan laajentamisesta koskemaan myös liikennevakuutusta.

Asiakkaat ja asiakasedut

LähiTapiola-ryhmän toiminnan ylijäämä käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi maksun alennuksina, asiakashyvityksinä ja palvelujen kehittämisenä. Osa tuloksesta käytetään kartuttamaan yhtiön vakavaraisuutta, jolloin varmistetaan asiakkaiden edut tulevaisuudessakin.

Omistaja-asiakkaan palveluettuja ovat muun muassa TerveysHelppi, Älyhenkivakuutus ja Hätäpalvelu. Vuonna 2016 noin 27 000 henkilölle koulutettiin alkusammutustaidot LähiTapiolan Sankarikoulutuksissa.

Yksityistalouksien keskittämisalennusten kokonaismäärä nousi 3,0 miljoonaan euroon.

Etujen määrää lisää myös yksityistalousasiakkaiden vakuutuksia koskeva bonusyhteistyö S-ryhmän kanssa.

Vahinkovakuutuksen yksityistalousliiketoiminnan asiakasmäärä LähiTapiola Varsinais-Suomessa katsauskauden lopussa oli 68.971 (12/2015 68.319) ja yritysasiakasliiketoiminnan asiakasmäärä oli 11.669 (12/2015 11.565).

Toimintaympäristö

Vahinkovakuutustoiminta

Suomen talous osoitti hienoisia piristymisen merkkejä vuonna 2016. Vuoden 2016 aikana kasvu vahvistui yksityisen kulutuksen ja rakennusinvestointien vetämänä. Viennin kasvu jäi yhä odotettua vaisummaksi. Aluetalouskehityksen aallonpohja on saavutettu ja näkymien odotetaan vähitellen parantuvan. Turun seutukunta kohosi Suomen toiseksi vetovoimaisimmaksi alueeksi Elinkeinoelämän Kuntaranking-tutkimuksessa, joka listasi yrityksille parhaita alueita.

Finanssialan Keskusliitto (FK) arvioi ensivakuutuksen maksutulon kasvavan vuonna 2016 noin prosentin. Vahinkomenon arvioidaan kasvavan noin 5 %. Työtapaturmavakuutuksen maksutulon arvioidaan alenevan. Liikennevakuutuksen, vapaaehtoisen autovakuutuksen, muun tapaturma- ja sairausvakuutuksen maksutulon arvioidaan pysyvän ennallaan tai kasvavan hieman edellisvuodesta. Vahinkovakuutuksen yhdistetty kulusuhde on pysynyt hyvällä tasolla.

Sijoitustoiminta

Vuonna 2016 oli paljon yllättäviä tapahtumia ja markkinoiden reaktiot niihin odottamattomia. Alkuvuotta sävyttivät pelot USA:n taantumariskeistä sekä Kiinan talouskasvun hallitsemattomasti hidastumisesta. Tammi-helmikuussa makrotalouden heikkous aiheutti voimakkaita arvonnaskuja osakemarkkinoilla sekä muissa riskillisimmissä omaisuuserissä. Kevään mittaan suhdanneriskit alkoivat kuitenkin helpottaa ja osakemarkkinat kääntyivät trendinomaiseen nousuun.

Kesäkausi oli politiikan areenoilla dramaattinen. Britannia päätti juhannuksen kansanäänestyksessä irtautua Euroopan unionista. Vaikka ns. Brexit-päätös oli aluksi melkoinen järkytys, vaikutukset talouteen ja sijoitusmarkkinoihin jäivät kuitenkin lyhytaikaisiksi. Ainoa pitkäkestoinen seuraus oli punnan merkittävä heikkeneminen.

Markkinat hermoilivat ennen Yhdysvaltain presidentinvaaleja, mutta jo vaaleja seuraavana päivänä markkinat alkoivat hinnoitella positiivisesti tulevan presidentin mahdollisen elvytyspolitiikan vaikutuksia.

Keskuspankkipolitiikka oli vuonna 2016 kokonaisuutena elvyttävää ja markkinoita tukevaa. USA:n keskuspankki FED oli aloittanut koronnostot jo joulukuussa 2015 mutta suhdanne-epävarmuuden ja poliittisten riskien vuoksi jatkoi niitä vasta vuoden 2016 lopussa. Euroopan keskuspankki EKP jatkoi talouden massiivista elvytystä ja laajensi arvopapereiden osto-ohjelmansa koskemaan myös hyvälaatuisia yrityslainoja.

Maailman osakemarkkinoiden euromääräinen kokonaisvuosituotto oli erinomainen, noin 11 %. Suomen osakemarkkinoilla kokonaistuottoa kertyi noin 13 %, mutta Euroopassa kokonaistuotto jäi alle 2 %:n. USA:n ja kehittyvien markkinoiden osakkeiden euromääräinen kokonaistuotto oli noin 15 %. Korkomarkkinoilla tuottovaatimukset kääntyivät vuoden jälkipuoliskolla nousuun parantuneiden kasvunäkymien sekä voimistuneiden inflaatio-odotusten myötä. Nimelliskorkojen noususta huolimatta euroalueen valtionlainojen vuosituotto oli yli 3 %. Valuuttamarkkinoilla euro heikkeni Yhdysvaltain dollaria vastaan noin 3 % ja Japanin jeniin nähden miltei 6 %. Sen sijaan Ison-Britannian puntaa vastaan euro vahvistui lähes 16 %.

Euroopan kiinteistösijoitusmarkkinat jatkuivat vuonna 2016 vilkkaina, vaikka volyymit laskivat jonkin verran vuoteen 2015 verrattuna. Suurin syy laskulle oli kaupankäynnin hiljeneminen Iso-Britanniassa maan EU-eron johdosta. Vuonna 2016 Suomessa tehtiin kiinteistökauppoja enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin ja transaktiovolyymi nousi n. 7,0 miljardiin euroon. Toimitilavuokrissa ei tapahtunut isoja muutoksia Suomessa ja tilakysyntä oli laskussa käyttäjäyritysten tehostaessa tilankäyttöään.

Vakavaraisuus ja riskienhallinta

Vakavaraisuuden hallinta

LähiTapiola-ryhmän ja sen vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden valvonta perustuu EU-tason Solvenssi II-säännöstöön, joka tuli voimaan 1.1.2016. LähiTapiola-ryhmä ja sen vakuutusyhtiöt laskevat vakavaraisuuden käyttämällä standardikaavaa. LähiTapiola-ryhmä muodostaa myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain (jäljempänä RaVa) mukaisen vakuutus- ja rahoitusryhmittymän. LähiTapiola Vahinkoyhtiö toimii ryhmän johtavana yrityksenä ja sen tehtävänä on varmistaa, että ryhmä ja sen yhtiöt täyttävät lakisääteiset vakavaraisuuteen liittyvät vaatimukset.

LähiTapiolan vahinkovakuutusyhtiöt ovat vakavaraisimpia vahinkovakuutusalan toimijoita Suomessa. Täten ryhmän vakavaraisuus on lujalla pohjalla toimintaympäristön taloudellisesta epävarmuudesta huolimatta.

Vakavaraisuuden hallinta on osa ryhmän ja sen yhtiöiden riskienhallintaa. Keskinäisen yhtiömuodon vuoksi vakavaraisuuden hallinnassa korostetaan asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvaa varmistamista koko ryhmän ja sen yhtiöiden hyvällä vakavaraisuudella.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja alueyhtiöiden välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, jonka tarkoituksena on turvata LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden vakavaraisuus. Sopimus määrittelee toimintaperiaatteet päätöksentekomenettelyineen sellaista poikkeuksellista tilannetta varten, jossa jonkin ryhmään kuuluvan yhtiön vakavaraisuus on vaarantunut tai vaarantumassa. Sopimuksen mukaan LähiTapiola Vahinkoyhtiö ja alueyhtiö ovat velvollisia pääomittamaan ryhmän toista yhtiötä edellyttäen, että yhtiön oma vakavaraisuus on riittävän hyvällä tasolla ja myös säilyy hyvällä tasolla pääomituksen jälkeen. Yhteisvastuusopimuksen velvoittaman pääomituksen määrä on rajoitettu suhteessa pääomittavan yhtiön omaan varallisuuteen.

Yhteisvastuusopimuksessa on sovittu myös siitä, että LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön ja ryhmän varainhoito-yhtiöiden (LähiTapiola Varainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistöpääomarahastot Oy) vakavaraisuutta tuetaan tarvittaessa vastaavin periaattein takuu- ja osakepääomaosuuksien mukaisissa suhteissa. Nämä yhtiöt eivät kuitenkaan ole yhteisvastuusopimuksen osapuolia, eivätkä ne näin ollen voi sopimukseen

vedoten vaatia lisöpääomitusta. S-Pankki Oy ei kuulu yhteisvastuusopimuksen piiriin.

Ryhmän kaikkien yhtiöiden vakavaraisuus on tällä hetkellä hyvällä tasolla, jolloin todennäköisyys sille, että joudutaan turvautumaan yhteisvastuusopimuksen mukaisiin pääomituksiin, on hyvin pieni. LähiTapiola-ryhmän vakavaraisuuslaskennassa otetaan huomioon yhteisvastuusopimuksen vaikutus.

LähiTapiola Varsinais-Suomen ja ryhmän vakavaraisuuden hallinnasta kerrotaan tarkemmin vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille <http://www.lahitapiola.fi>.

Vakavaraisuussuhde

LähiTapiola Varsinais-Suomen vakavaraisuussuhde (yhtiön oman varallisuuden määrä suhteessa vakavaraisuusvaatimukseen) oli 255 % 31.12.2016. Siten yhtiön vakavaraisuutta voidaan pitää vahvana.

Vahinkovakuutuksen riskiasema

Toiminnan merkittävimmät riskit ovat vahinkovakuutustoiminnan vakuutusriskit, sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, operatiiviset riskit sekä toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit. Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja jälleenvakuutussuojiiin sekä vastuuvelan riittävyyteen. Markkinariski aiheutuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen muun muassa korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Oikeudelliset riskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin.

Toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit sisältävät muun muassa yleiseen toimintaympäristöön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen muutoksiin, kilpailuun ja kilpailijoihin sekä strategian sisältöön liittyvät riskit. Toimintaympäristön riskejä ja strategisia riskejä korostavat vakuutuslalla samanaikainen

talouskehityksen epävarmuus ja toimintaympäristön yhä nopeutuva muutosvauhti: mm. digitalisaation tuoma murros, toimialaliikumet, uudenlaiset toimijat ja yhteenliittymät, kansainvälistyminen sekä ilmastonmuutos.

LähiTapiola Varsinais-Suomen riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä kerrotaan tarkemmin

tilinpäätöksen riskienhallinnan liitetiedoissa ja vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille <http://www.lahitapiola.fi>.

Hallinto, henkilöstö, palkitseminen

LähiTapiola-ryhmän hallinto ja johtamisjärjestelmä

LähiTapiola-ryhmän ja sen yhtiöiden hallinnossa noudatetaan hyvää hallinnointitapaa, joka perustuu vakuutusalaan koskevaan lainsäädäntöön, Finanssivalvonnan antamiin määräyksiin ja ohjeisiin sekä keskinäisiin vakuutusyhtiöihin soveltuvin osin listayhtiöiden hallinnointikoodiin.

LähiTapiola-ryhmän hallintomalliin vaikuttaa keskeisesti sen vakuutusyhtiöiden keskinäinen yhtiömuoto, jossa vakuutuksenottajat ovat vakuutusyhtiöiden osakkaita. Koska osakkaiden määrä on näin ollen hyvin laaja, on yhtiöiden hallintoneuvostoilla ja hallituksilla juridisten tehtäviensä ohella merkittävä rooli vakuutusyhtiöiden omistajaohjauksessa sekä yhtiöiden ja niiden osakkaiden välisenä vuorovaikutuskanavana.

LähiTapiola-ryhmä muodostaa vakuutusyhtiölain tarkoittaman vakuutusyhtiöryhmän, jonka lain tarkoittama johtava emoyritys on LähiTapiola Vahinkoyhtiö. Sillä on tässä roolissaan koko LähiTapiola-ryhmään ulottuva vastuu ryhmän ja sen yhtiöiden luotettavasta hallinnosta, vakavaraisuudesta, riskienhallinnan järjestämisestä, sisäisestä valvonnasta sekä näihin liittyvän viranomaisraportoinnin järjestämisestä.

LähiTapiola-ryhmän yhtiöt ovat järjestäneet keskinäiset vastuunsa ja työnjakonsa ryhmän sisäisin sopimuksin. LähiTapiola-ryhmässä toimii LähiTapiola vahinkoyhtiön hallituksen nimittämä yhtiöryhmän johtoryhmä, jossa ovat laajasti edustettuina LähiTapiola-ryhmän eri yhtiöt ja keskeisten yhteisten toimintojen vastuuhenkilöt. Yhtiöryhmän johtoryhmä vastaa hallituksen sille antamien sekä LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden välillä solmitun ryhmäsopimuksen mukaisten valtuuksien puitteissa LähiTapiola-ryhmän strategisten ja muiden ryhmätason yhteisten asioiden valmistelusta, päätöksenteosta ja täytäntöönpanosta sekä yhtiöryhmän ohjaamisen ja kehittämisen kokonaisuudesta.

Yhtiökokous

LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäisen vakuutusyhtiön yhtiökokous pidettiin 26.5.2016. Kokouksessa vahvistettiin tilinpäätös vuodelta 2015, päätettiin yhtiön

tuloksen käyttämisestä, myönnettiin vastuuvapaus yhtiön hallinnolle ja toimitusjohtajalle sekä valittiin yhtiön tilintarkastaja. Kokouksessa vahvistettiin lisäksi hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä ja palkkiot sekä valittiin uudet hallintoneuvoston jäsenet.

Erovuorossa olleista hallintoneuvoston jäsenistä valittiin uudelle toimikaudelle Sanna Hakala, Jaakko Kallio, Marjukka Karttunen, Seppo Lehtinen, Mertsä Marttila, Rauno Nurmi, Samuli Ryökäs, Pasi Sariola ja Tapani Vuorisalmi. Uusina jäseninä hallintoneuvostoon valittiin Timo Kuukasjärvi ja Pekka Vuorinen.

Tilintarkastajaksi valittiin KHT-yhteisö KPMG Oy Ab, jonka nimeämänä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Mikko Haavisto, KHT.

Hallintoneuvosto

LähiTapiola Varsinais-Suomen hallintoneuvosto piti järjestäytymiskokouksensa 26.5.2016. Kokouksessa valittiin hallintoneuvoston puheenjohtajaksi AA, varatuomari Pekka Vuorinen ja varapuheenjohtajaksi KTT Kirsi Kostia. Hallintoneuvosto kokoontui 3 kertaa.

Hallintoneuvoston nimitysvaliokunta

Hallintoneuvoston nimitysvaliokunnan tarkoituksena on valintaesitysten valmistelun monipuolisuuden ja läpinäkyvyyden varmistaminen valittaessa jäseniä alueyhtiön omiin hallintoelimiin sekä alueyhtiön edustajia tai ehdokkaita muiden LähiTapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden hallintoelimiin.

Nimitysvaliokunnan muodostavat hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä hallintoneuvoston keskuudestaan valitsemat 1-4 muuta jäsentä. Valiokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jäsenten toimikausi on vuoden mittainen ja kestää kunkin vuoden yhtiökokouksen jälkeisestä hallintoneuvoston järjestäytymiskokouksesta seuraavan vuoden järjestäytymiskokoukseen saakka edellyttäen, että jäsen on edelleen myös hallintoneuvoston jäsen.

Nimitysvaliokunnan puheenjohtajana on vuonna 2016 toiminut alkuvuoden hallintoneuvostosta yhtiökokouksen päätöksen myötä ikäpykälän vuoksi poissa jätetty puheenjohtaja Hannu Larkela ja loppuvuoden uusi hallintoneuvoston puheenjohtaja Pekka Vuorinen ja

jäsenenä hallintoneuvoston varapuheenjohtaja Kirsi Kostia ja jäsenet Seppo Koskinen, Satu Laaksonen, Paavo Myllymäki ja Tapani Vuorisalmi.

Hallitus

LähiTapiola Varsinais-Suomen hallitukseen kuuluu 7 jäsentä.

Hallintoneuvosto nimittää hallituksen jäsenet kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Hallituksen jäsenistä on vuosittain erovuorossa kolmannes.

LähiTapiola Varsinais-Suomen hallitus kokoontui 13 kertaa vuonna 2016. Hallituksen jäseniä olivat:

- Ulla-Maija Moisio, puheenjohtaja
- Markus Granlund, varapuheenjohtajana 1.6.2016 lukien
- Heikki Hedman
- Hannele Larkovuo
- Aarne Lehtonen
- Merja Siltanen
- Tiina Varho-Lankinen
- Pekka Vuorinen, varapuheenjohtajana ja hallituksen jäsenenä 26.5.2016 asti

Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Yhtiöryhmän johtoryhmä

Yhtiöryhmän johtoryhmän tehtävänä on LähiTapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden yhteisten ja ryhmätason asioiden valmistelu ja päätöksenteko sekä täytäntöönpanosta huolehtiminen.

Johtoryhmän puheenjohtajana on toiminut pääjohtaja Erkki Moisander, ja sen kokoonpanoon kuuluu LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden toimitusjohtajia sekä ryhmän ohjaamisesta ja yhteisistä toiminnoista vastaavia johtajia. Johtoryhmä kokoontuu pääsääntöisesti joka toinen viikko.

Toimitusjohtaja

LähiTapiola Varsinais-Suomen toimitusjohtajana toimii OTK, varatuomari Olli Aakula ja toimitusjohtajan sijaisena KTM Olli Alho.

Lähipiiri

LähiTapiola Varsinais-Suomen lähipiiristä kerrotaan tilinpäätöksen liitetiedoista.

Tilintarkastaja

Yhtiön tilintarkastaja on KPMG Oy Ab, jonka nimeämänä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Mikko Haavisto, KHT.

Valvova viranomainen

LähiTapiola Varsinais-Suomi on julkisen valvonnan alainen vahinkovakuutusyhtiö, jota valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva Finanssivalvonta. Finanssivalvonta valvoo ja tarkastaa, että vakuutuslaitokset noudattavat lakia ja hyvää vakuutustapaa ja käyttävät toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja. Se seuraa ja arvioi valvottaviensa taloudellista asemaa, johtamis-, valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiä, toimintaedellytyksiä sekä toimintaympäristön muutoksia.

Henkilöstö

LähiTapiola Varsinais-Suomen henkilökunnan keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana oli 92 (88) henkilöä. Yhtiön palveluksessa oli vuoden lopussa 102 henkilöä.

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmän tavoitteena on kannustaa hyvään suoritukseen sekä motivoida ja sitouttaa henkilöitä. LähiTapiola Varsinais-Suomen palkitseminen perustuu yhtiöryhmän ja sen yhtiöiden strategiaan ja sen pohjalta asetettuihin tavoitteisiin. Palkitsemisen perusteena on henkilön hyvä työsuoritus suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Palkkiojärjestelmä on osa kokonaispalkkausta ja se perustuu vuosipalkkioihin, vaikka jotkin palkkiotavoitteista voivat olla vuotta pidempää aikajaksoa mittaavia. Palkitsemisjärjestelmä koskee johtoa ja koko henkilöstöä.

Palkitsemisjärjestelmää vahvistettaessa pyritään varmistumaan siitä, että se on yhtiön ja LähiTapiola-ryhmän liiketoimintastrategian sekä tavoitteiden ja arvojen mukainen ja että se vastaa yhtiöryhmän pitkän aikavälin etua, ja on sopuinnossa yhtiöryhmän hyvän

ja tehokkaan riskienhallinnan kanssa eikä kannusta liialliseen riskinottoon.

Vastuullisuus

LähiTapiola Varsinais-Suomen tavoitteena on tarjota asiakkailleen turvallisempaa ja terveempää elämää. LähiTapiolan yritysvastuu on paikallisia ja valtakunnallisia tekoja kestäväen kehityksen edistämiseksi. Käytännön tekemistä ohjaavat yhtiöryhmän yhteiset vastuullisuusperiaatteet sekä vastuullisuuslupaukset asiakkaille, henkilöstölle, ympäristölle sekä lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle. Painopisteinä ovat elämänturvaa ja vahinkojen ennaltaehkäisemistä painottavan strategian mukaisesti ihmisten turvallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Sijoitustoiminnassa noudatamme vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Taloudellisen turvan tarjoaminen on pohja asiakkaiden elämänturvasta huolehtimiselle ja auttaa heitä huolehtimaan paremmin itsestään, perheenjäsenistään sekä muista läheisistään. Taloudellinen vastuu perustuu yhtiön vakavaraisuudesta huolehtimiselle.

Asiakkaiden kuuleminen ja ottaminen mukaan toiminnan kehittämiseen on asiakkaidensa omistamalle keskinäiselle yhtiölle erittäin tärkeää. Tuotteita ja palveluita kehitetään yhdessä asiakkaiden kanssa ja asiakkaat ovat mukana yhtiön toiminnan kehittämisessä muun muassa tutkimusten, tuotekehitysprosessin, testauksen sekä hallinnon kautta. Asiakaspalautteiden kerääminen ja käsittely on jatkuvaa ja järjestelmällistä. Asiakastytyväisyyttä mitataan ja seurataan jatkuvasti.

Vuoden 2016 merkittävin hanke oli LähiTapiolan Sankarikoulutus, jossa edistettiin paloturvallisuutta kouluttamalla 27 000 suomalaiselle alkusammutustaidot. Alkusammutuskoulutusta tarjottiin vuonna 2016 asiakasetuna. LähiTapiola Varsinais-Suomi koulutti alueellaan 2.828 henkilöä, ollen tällä määrällä alueyhtiövertailussa ykkönen. Alkusammutuskoulutuksia varten hankittiin auton peräkärry koulutusvarusteineen ja se lahjoitettiin koulutusten jälkeen niille paikallisille vapaapalokunnille, jotka järjestivät koulutukset. Asiakkaille tarjottiin myös maksuton palosammuttimien tarkastus, joissa tarkastettiin 5000 asiakkaiden sammutinta.

LähiTapiola Varsinais-Suomi toimii alueellaan monella eri saralla yhteiskuntavastuun edistäjänä. Kulttuuria tuetaan Turun Kaupungin kulttuurikumppanuuden sekä Ruisrockin että Turku Jazz City-kumppanuuksien kautta.

LähiTapiola Varsinais-Suomi järjesti yhteistyössä paikallisen poliisin ja järjestyksenvainvojen kanssa Ruisrockin 2016 viimeisenä tapahtumapäivänä puhallituksen noin tuhannelle Ruisrock-kävijälle. Puhallutus tapahtui festivaalin parkkialueella, jossa sallituissa rajoissa puhaltaneille toivotettiin hyvää matkaa ja niille, joiden piti hetki odotella, tarjottiin evästä ja lukemista kunnes promillet laskivat.

Urheiluseurojen kanssa edistetään erityisesti lasten ja nuorten liikuntaa. Tarkoituksena on innostaa nuoria liikkumaan ja torjua nuorten syrjäytymistä. LähiTapiola Varsinais-Suomi on paikallisesti tukenut urheiluseuroja läpi koko toiminta-alueen, mahdollistaen liikuntaa myös pienemmillä paikkakunnilla. Henkilöstölle ja asiakkaille tarjottiin elämänturvan hengessä mahdollisuus osallistua Paavo Nurmi juoksutapahtumaan.

Yritysvastuun kumppaneiden kanssa tehdään laajalti yhteistyötä turvallisuuden sekä hyvinvoinnin edistämiseksi yhteiskunnassa. Esimerkkinä tästä on Pidä Saaristo Siistinä ry:n kanssa toteutettu rantojen siivoamiskampanja.

LähiTapiola Varsinais-Suomi teki yhteistyötä Turun Nuorkauppakamarin kevään Pop-up Turku-hankkeessa tarjoamalla hankkeen käyttöön liiketilaa Turun keskustassa. Hankkeen aikana tilassa toimi jopa seitsemän yrittäjää yhtä aikaa.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön kanssa toteutettiin Sankarikoulutus ja nuorten Nou Hätä! -pelastustaitokampanjassa LähiTapiola oli mukana tarjoamassa ensiapu- ja pelastustaitojen opetusta lähes 40 000 koululaiselle. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton kanssa tuotettiin lasten vesiturvallisuuteen liittyvää aineistoa. Yhteistyö Suomen Punaisen Ristin kanssa painottui ystävä- ja tukihenkilötoimintaan. Toiminnan tavoitteena on vähentää ihmisten yksinäisyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä.

LähiTapiola Varsinais-Suomi jatkoi oppilaitosyhteistyötään Turun Ammattikorkeakoulun kanssa ja aloitti tilikauden aikana Turun Kauppakorkeakoulun kummiyrityksenä.

LähiTapiola pyrkii tavoitteellisesti vähentämään ympäristö- ja ilmastovaikutustaan muun muassa omistamiensa kiinteistöjen energiatehokkuudella, uusiutuvan energian käytöllä, rakennuttamisen ratkaisulla sekä sähköisten palvelujen ja toimintatapojen

edistämisellä. Toimistoillamme käytetään suurelta osin tuulivoimalla tuotettua sähköä.

LähiTapiola teki turvallisuuskoulutuksen tarjoamiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen ja uusiutuvan energian tuotantoon liittyvät kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukset. LähiTapiolan tavoitteena on auttaa ihmisiä aktiivisesti ennakoimaan ja varautumaan erilaisiin tilanteisiin sekä ennaltaehkäisemään vahinkoja ja vaaratilanteita tarjoamalla ihmisten ja yhteisöjen turvallisuutta edistävää koulututusta. Kiinteistöjen

energiatehokkuutta pyritään parantamaan toimitila- ja asuinkiinteistöjen energiatehokkuussopimusten mukaisesti. Lisäksi panostetaan uusiutuviin energiamuotoihin. Sitoumukset linkittävät osaltaan LähiTapiolan tekemän työn kansallisten kestävän kehityksen ja vastuullisuuden tavoitteiden edistämiseen sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin.

LähiTapiola-ryhmän vuosiraportissa 2016 raportoidaan yritys vastuusta laajemmin. Se on luettavissa osoitteessa www.lahitapiola.fi/talous.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

LähiTapiola Varsinais-Suomi ja LähiTapiola Vahinkoyhtiö ovat 22.2.2017 allekirjoittaneet kannanluovutussuunnitelman koskien LähiTapiola Vahinkoyhtiön LähiTapiola Varsinais-Suomen toimialueella harjoittamaa lakisääteisen liikennevakuutuksen liiketoimintaa ja siihen liittyvää vakuutuskannan osan luovuttamista LähiTapiola Varsinais-Suomelle. Luovutuksen on tarkoitus tapahtua 30.6.2017. Suunnitelman toteutuminen edellyttää Finanssivalvonnan suostumusta.

Liikennevakuutusten kannanluovutusten yhteydessä on uudistettu LähiTapiola-ryhmän yhtenäisyyttä ja päätöksentekoa vahvistava sekä ryhmään kuuluvien yhtiöiden työnjakoa ja rooleja selkeyttävä ryhmäsopimus, joka tulee voimaan liikennevakuutuskantojen siirtymishetkellä. Samassa yhteydessä on päivitetty LähiTapiola-ryhmän vahinkovakuutusyhtiöiden keskinäinen yhteisvastuusopimus, jonka mukaan osapuolina olevat yhtiöt ovat yhdenvertaisessa vastuussa ryhmän ja sen yhtiöiden vakavaraisuudesta.

LähiTapiola Varsinais-Suomelle vuosi 2017 on sen 150-vuotisjuhlavuosi. Juhlavuoden aikana mm. yhtiön pääkonttori muuttaa vuonna 2016 hankittuun Elämänturvataloon.

Helmikuun alusta lukien yhtiön konttoriverkon palveluaikoja muutettiin asiakaskäyttäytymisen muutoksen johdosta niin, että Vehmaa ja Taivassalo ovat avoinna vain ajanvarauksella, Nousiaisen konttorin asiakaspalvelu on keskitetty alkuviikkoon ja Mynämäki palvelee keskiviikosta eteenpäin loppuviikon. Juhlavuosi on alkanut liikennevakuutusten bonusmallin muutoksen myötä varsin vilkkaana ja näyttääkin siltä, että uudet tuotteemme ovat varsin kilpailukykyisiä. ja Varsinais-Suomen hyvien talousodotusten nousun myötä varsin vilkkaana ja näyttääkin siltä, että tuotteemme ja palvelumme ovat varsin kilpailukykyisiä.

Vuoden 2017 Varsinais-Suomen Maakuntaennusteen tulokset osoittavat, että viime vuonna alkanut myönteinen vire jatkuu ja talousodotukset ovat nousussa jo toista vuotta peräkkäin. Maakuntaennusteen mukaan olemme varsinais-suomalaisen pk-yrityksien suosituin vahinkovakuutusyhtiö.

Tulevaisuuden näkymät

Vahinkovakuutusliiketoiminta

Vahinkovakuutusmarkkinoiden näkymät vuodelle 2017 ovat haastavat. Matala korkotaso ja sijoitusmarkkinoiden

yleinen epävarmuus rasittavat vakuutusyhtiöitä. Työllisyyden ja ostovoiman parantuessa vain niukasti odotukset laajapohjaiselle vahinkovakuutustoiminnan maksutulon kasvulle ovat hyvin maltilliset. Tietyillä alueilla palvelu- sekä markkinasegmenteissä on kuitenkin

edelleen kasvumahdollisuuksia. Palkkasummien kehitys on maltillista, jolloin työtaturmavakuutuksen kasvuympäristö on haasteellinen.

Vahinkovakuutuksen hintakilpailun odotetaan lisääntyvän ja kansainvälistyvän. Kiristynyt kilpailu heikentää osaltaan kannattavuutta. Vahinkomenon ennakoita pysyvän pitkän ajan keskiarvoa alhaisempaan. Digitaalisiaatio tehostaa ja uudistaa vahinkovakuutusliiketoimintaa. Digitaalisista palveluista muotoutuu vähitellen asiakkaille tärkein asiointikanava, ja automatisoinnilla haetaan jatkuvaa tehokkuuden parantamista. Digitaalisiaatio tukee osaltaan myös toimialaliukumien kiihtymistä.

Terveys- ja hyvinvointiliiketoimintojen merkitys vakuutusyhtiöille on kasvussa. Yksityisten hyvinvointipalveluiden markkinat ovat merkittävässä muutoksessa, ja vakuutusyhtiöt ovat siinä vahvasti mukana.

Toimialan murroksessa LähiTapiolan tavoitteena on palvelujohtajuus. Strategiamme keskiössä on paras elämänturvapalvelu, jossa ennakkoinnilla ja aktiivisella huolenpidolla on keskeinen rooli. Erottaudumme muista toimijoista sekä parhailla asiakashyödyillä ja -eduilla että palkitsemalla myös vahingottomuudesta. Asiakkaat odottavat digitaalisiaation myötä entistä sujuvampaa, nopeampaa, helpompaa, yksilöllisempää ja paremmalla hinta-laatusuhteella tarjottavia palveluita.

Sijoitustoiminta

Vuoden 2017 käynnistyessä maailmantalouden suhdanneindikaattorit ovat suotuisammassa asennossa kuin vuosi sitten. Yhdysvalloissa kotitalouksien luottamus talouteen on vahvempaa kuin kertaakaan tällä vuosikymmenellä. Euroopassa kasvu saattaa hivenen hidastua mutta pysynee 1,5 prosentin tuntumassa. Myös Suomen taloudessa on tapahtunut positiivinen käänne. Venäjä sekä Brasilia ovat pääsemässä uudelleen kasvu-uralle ja kehittyvien markkinoiden kasvunäkymä on vahvistunut yleisemminkin.

Positiivisesta perusvireestä huolimatta suhdannenäkymään liittyy edelleen poikkeuksellisen paljon epävarmuustekijöitä lähinnä poliittisen toimintaympäristön arvaamattomuuden vuoksi. Keväällä 2017 Euroopassa käynnistyvät neuvottelut Ison-

Britannian EU-eron ehdoista ja edessä on myös runsaasti vaaleja, joissa Euroopan integraatiota vastustavat voimat saattavat vahvistua. USA:ssa Donald Trumpin presidenttiys on hyvin suuri epävarmuustekijä.

Rakenteellisesti maailmantalouden suurin haaste on tuottavuuskasvun oleellinen hidastuminen. Heikon tuottavuuskehityksen vuoksi kasvutavoitteisiin pääseminen edellyttää entistä suurempaa velanottoa. Velkamäärien paisuminen puolestaan lisää nouseviin korkoihin liittyviä riskejä. Markkinat odottavat USA:n keskuspankin nostavan korkoja kahdesti vuonna 2017. Koronnostoja voi tulla enemmänkin, mikäli elvyttävä finanssipoliittikka nostaa inflaatio-odotuksia.

Sijoitusmarkkinoilla alkavan vuoden näkymä on riskialtis. Korot ovat saattaneet jo kääntyä pidempikestoiseen nousuun, mikä varjostaa joukkolainasijoitusten tuottonäkymiä. Osakemarkkinoillakin kurssiheilunta voi voimistua, koska arvostustasot ovat joillain markkinoilla jo melko korkeat. Euroopan keskuspankin päätös pienentää kuukausittaisia arvopaperiostojaan vuoden 2017 huhtikuusta alkaen saattaa osaltaan heikentää Euroalueen korkomarkkinoiden likviditeettiä. Toisaalta EKP:n ensimmäisiin koronnostoihin on vielä matkaa ja euroalueen lyhyet sekä keskipitkät korot säilynevät vielä vuosia hyvin matalina.

Keski-Euroopassa kiinteistökauppa käy edelleen erittäin vilkkaana. Euroopan tasolla vuokramarkkinoilla on jatkunut positiivinen vire ja vuokrien ennustetaan kasvavan jonkin verran vuoden 2017 aikana. Markkinoilla on tarjolla runsaasti pääomia ja kiinteistöt näyttävät sijoittajille houkuttelevana sijoitusluokkana. Nämä kaikki tekijät yhdessä näyttäisivät tukevan kiinteistöjen positiivista arvokehitystä vuoden 2017 aikana. Epävarmuuden vuoden 2017 näkymiin tuo useat poliittiset riskit, mm. neuvottelut Iso-Britannian EU-erosta sekä kansanäänestykset.

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 2 405 437,83 euroa siirretään ed.tilikauden voitto/tappio tililtä varmuusrahastoon ja varmuusrahastosta ehdotetaan maksettavaksi takuupääoman korkoa 168 942,50 euroa.

LähiTapiola Varsinais-Suomi

Tuloslaskelma

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA	1.1.2016	-	31.12.2016	1.1.2015	-	31.12.2015
Vakuutusmaksutuotot						
Vakuutusmaksutulo	40 348 589,98			39 069 658,96		
Jälleenvakuuttajien osuus	<u>-1 586 019,41</u>	38 762 570,57		<u>-1 578 079,38</u>	37 491 579,58	
Vakuutusmaksuvastuun muutos						
Kokonaismuutos	-595 130,46			-905 178,43		
Liiketoimintasiirron osuus	<u>0,00</u>	<u>-595 130,46</u>		<u>0,00</u>	<u>-905 178,43</u>	
Jälleenvakuuttajien osuus						
Kokonaismuutos	-121,38			5 566,80		
Liiketoimintasiirron osuus	<u>0,00</u>	<u>-121,38</u>	-595 251,84	<u>0,00</u>	<u>5 566,80</u>	-899 611,63
			38 167 318,73			36 591 967,95
Muut vakuutustekniset tuotot			0,00			0,00
Korvauskulut						
Maksetut korvaukset	-27 096 282,39			-26 731 842,47		
Jälleenvakuuttajien osuus	<u>1 611 803,01</u>	-25 484 479,38		<u>1 319 299,18</u>	-25 412 543,29	
Korvausvastuun muutos						
Kokonaismuutos	-387 001,02			237 381,56		
Liiketoimintasiirron osuus	<u>0,00</u>	<u>-387 001,02</u>		<u>0,00</u>	<u>237 381,56</u>	
Jälleenvakuuttajien osuus						
Kokonaismuutos	-304 856,84			-307 272,96		
Liiketoimintasiirron osuus	<u>0,00</u>	<u>-304 856,84</u>	-691 857,86	<u>0,00</u>	<u>-307 272,96</u>	-69 891,40
			-26 176 337,24			-25 482 434,69
Liikekulut			<u>-10 602 632,84</u>			<u>-9 940 082,57</u>
Muut vakuutustekniset kulut			0,00			0,00
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta			1 388 348,65			1 169 450,69
Tasoitusmäärän muutos						
Kokonaismuutos		0,00			-1 490 017,00	
Liiketoimintasiirron osuus		<u>0,00</u>	<u>0,00</u>		<u>0,00</u>	<u>-1 490 017,00</u>
Vakuutustekninen kate			1 388 348,65			-320 566,31
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA						
Vakuutustekninen kate			1 388 348,65			-320 566,31
Sijoitustoiminnan tuotot		3 875 058,72			4 874 325,39	
Sijoitusten arvonnkorotus		0,00			0,00	
Sijoitustoiminnan kulut		-2 219 680,54			-1 588 314,01	
Sijoitusten arvonnkorotuksen oikaisu		<u>0,00</u>	<u>1 655 378,18</u>		<u>0,00</u>	<u>3 286 011,38</u>
Muut tuotot						
Muut			3 196 341,66			3 006 469,17
Muut kulut						
Muut			-3 203 369,79			-3 146 617,05
Voitto varsinaisesta toiminnasta			3 036 698,70			2 825 297,19
Osuus osakkuusyritysten voitosta (tappiosta)			0,00			0,00
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja			3 036 698,70			2 825 297,19
Tilinpäätössiirrot						
Poistoeron muutos		0,00			0,00	
Verotusperusteisten varausten muutos		<u>0,00</u>	<u>0,00</u>		<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
Tuloverot						
Tilikauden vero		-624 710,67			-372 804,84	
Aikaisempien tilikauden verot		-6 550,20			-106 756,38	
Laskennallisen veroveljan muutos		<u>0,00</u>	<u>-631 260,87</u>		<u>0,00</u>	<u>-479 561,22</u>
Tilikauden voitto			2 405 437,83			2 345 735,97

Tase

Vastavaa	31.12.2016		31.12.2015	
Aineettomat hyödykkeet				
Muut pitkävaikutteiset menot		697 426,55		794 737,93
Sijoitukset				
Kiinteistösijoitukset				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	11 858 333,64		7 336 844,92	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	0,00		0,00	
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	0,00	11 858 333,64	0,00	7 336 844,92
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksistä	2 984 178,71		0,00	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	0,00		0,00	
Talletukset saman konsernin yrityksissä	0,00		0,00	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	0,00		0,00	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	200 000,00	3 184 178,71	0,00	0,00
Muut sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet	52 383 612,86		55 191 610,85	
Rahoitusmarkkinavälineet	4 414 647,31	56 798 260,17	4 662 142,48	59 853 753,33
Kiinnelainasaamiset	0,00		0,00	
Muut lainasaamiset	0,00		0,00	
Talletukset	0,00		0,00	
Muut sijoitukset	0,00		0,00	
Jälleenvakuutustalletesaamiset		0,00	0,00	67 190 598,25
Saamiset				
Ensivakuutustoiminnasta				
Vakuutuksenottajilta	6 264 854,17		6 058 323,48	
Vakuutusedustajilta	0,00	6 264 854,17	0,00	6 058 323,48
Jälleenvakuutustoiminnasta		415 660,30		235 747,19
Laskennallinen verosaaminen		0,00		0,00
Muut saamiset		338 888,86	112 605,30	6 406 675,97
Muu omaisuus				
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto	297 136,56		366 496,24	
Muut aineelliset hyödykkeet	82 980,00		103 118,20	
Ennakkomaksut	0,00	380 116,56	0,00	469 614,44
Rahat ja pankkisaamiset		3 293 858,37		4 012 807,73
Muu omaisuus		15 270,00	0,00	4 482 422,17
Siirtosaamiset				
Korot ja vuokrat		99 217,91		74 916,43
Muut siirtosaamiset		1 595 007,62		738 910,20
		1 694 225,53		813 826,63
Vastaavaa yhteensä		84 941 072,86		79 688 260,95

Vastattavaa	31.12.2016		31.12.2015	
Oma pääoma				
Pohjarahasto	3 421 491,68		3 421 491,68	
Takuupääoma	4 041 686,68		4 041 686,68	
Arvonkorotusrahasto	0,00		0,00	
Muut rahastot	11 737 500,99		9 513 419,79	
Edellisten tilikausien voitto/tappio	0,00		0,00	
Tilikauden voitto/tappio	<u>2 405 437,83</u>	21 606 117,18	<u>2 345 735,97</u>	19 322 334,12
Tilinpäätössiirtojen kertymä				
Poistoero	0,00		0,00	
Verotusperusteiset varaukset	<u>0,00</u>	0,00	<u>0,00</u>	0,00
Vakuutustekninen vastuuvélka				
Vakuutusmaksuvastuu	17 033 524,83		16 438 394,37	
Jälleenvakuuttajien osuus	<u>121,38</u>	17 033 646,21	<u>416,92</u>	16 438 811,29
Korvausvastuu	14 772 401,00		14 385 399,98	
Jälleenvakuuttajien osuus	<u>-779 923,96</u>	13 992 477,04	<u>-1 085 197,72</u>	13 300 202,26
Tasointusmäärä	<u>27 202 791,00</u>	58 228 914,25	<u>27 202 791,00</u>	56 941 804,55
Pakolliset varaukset				
Eläkevaraukset	0,00		0,00	
Muut pakolliset varaukset	<u>0,00</u>	0,00	<u>0,00</u>	0,00
Jälleenvakuutuslalletelvat		0,00		0,00
Velat				
Ensivakuutustoiminnasta	623 517,44		626 619,11	
Jälleenvakuutustoiminnasta	0,00		0,00	
Muut velat	<u>2 946 347,88</u>	3 569 865,32	<u>1 003 572,96</u>	1 630 192,07
Siirtovelat		<u>1 536 176,11</u>		<u>1 793 930,21</u>
Vastattavaa yhteensä		<u>84 941 072,86</u>		<u>79 688 260,95</u>

Epäsuora rahoituslaskelma

Liiketoiminnan rahavirta	2016	2015
Voitto varsinaisesta toiminnasta	3 036 698,70	2 825 297,19
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvälin muutos	1 287 109,70	2 459 520,03
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonnkorotukset	358 984,16	744 021,83
Realisoitumattomat kurssivoitot/-tappiot		
Suunnitelman mukaiset poistot	273 697,36	338 701,07
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	-1 049 598,12	-3 033 626,31
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	3 906 891,80	3 333 913,81
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten		
lisäys (-)/vähennys (+)	-1 493 126,26	302 998,20
Lyhytaikaisten korottomien velkojen		
lisäys (+)/vähennys (-)	1 681 919,15	-577 335,26
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	4 095 684,69	3 059 576,75
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista		
Maksetut välittömät verot	-631 260,87	-479 561,22
Liiketoiminnan rahavirta	3 464 423,82	2 580 015,53
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-5 030 779,89	-4 353 478,44
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	1 049 598,12	3 033 626,31
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-80 536,64	-230 426,65
Liiketoimintasiirron osuus	0,00	0,00
Sulautumisen osuus		
Investointien rahavirta	-4 061 718,41	-1 550 278,78
Rahoituksen rahavirta		
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	-121 654,77	-199 416,82
Rahoituksen rahavirta	-121 654,77	-199 416,82
Rahavarojen muutos	-718 949,36	830 319,93
Rahavarat tilikauden alussa	4 012 807,73	3 182 487,80
Rahavarat tilikauden lopussa	3 293 858,37	4 012 807,73
Sulautumisen osuus		

Tunnusluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015	2014	2013	2012
Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Liiketulos	3,0	4,3	2,0	1,6	1,5
Kokonaistulos	4,8	3,4	3,8	2,9	2,3
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (%) prosentteina	4,2	3,0	5,0	7,3	8,7
Kokonaispääoman tuotto prosentteina	5,3	4,3	4,9	9,7	8,5
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden ajan	92	88	82	67	51
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna	92	88	82	67	51
Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Vakuutusmaksutulo	40,3	39,1	37,4	14,6	12,7
Vahinkosuhte ilman perustekorkokulua prosentteina	68,6	69,6	71,3	70,4	72,7
Vahinkosuhte prosentteina	68,6	69,6	71,3	70,4	72,7
Liikekulusuhde prosentteina	27,8	27,2	28,4	24,9	22,9
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	96,4	96,8	99,7	95,3	95,6
Yhdistetty kulusuhde prosentteina	96,4	96,8	99,7	95,3	95,6

Tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön (LähiTapiola Varsinais-Suomen) tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien mukaisesti. Lisäksi noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusyhtiöyksen tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä annettua asetusta ja kirjanpitoasetuksen säännöksiä siten kuin edellä olevassa asetuksessa säädetään sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisten, sosiaali- ja terveysministeriön ja Finanssivalvonnan, päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita. LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön tilinpäätös yhdistellään LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen 1.1.2016 alkaen.

Yleiset tiedot

LähiTapiola-ryhmän johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Varsinais-Suomen tilinpäätöksessä käytettävät konsernitermit tarkoittavat LähiTapiola-ryhmää. LähiTapiola Vahinkoyhtiön kotipaikka on Espoo ja sen tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus

Muut pitkävaikutteiset menot

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen perusparannusmenot sekä ICT-järjestelmien *suunnittelumenot*. Ne esitetään taseessa *suunnitelman* mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn

hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon. Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulosvaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan osakkeiden ja osuuksien arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit.

Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta tai muista syistä aiheutuneet arvonalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintamenon, enintään alkuperäiseen hankintamenuun saakka.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään markkinaperusteisia käypiä arvoja. Kiinteistösijoitusten arvioinnissa sovelletaan IVS:n (International Valuation Standards) sekä hyvän kiinteistöarviointitavan (ns. AKA-kriteerit) mukaisia arviointiperiaatteita ja niiden arviointimenetelmille asettamia vaatimuksia.

Asuntokohteet arvioidaan pääosin vertailukauppoihin perustuvalla kaupp-arvomenetelmällä. Toimitilakohteiden pääasiallisena arviointimenetelmänä käytetään tuottoarvoon perustuvaa kassavirtamenetelmää. Erikoiskohteet arvioidaan kohteeseen parhaiten soveltuvalla markkinaperusteisella arviointimenetelmällä.

Arvonmäärittäminen tekee Finanssivalvonnan edellyttämällä tavalla joko ulkopuolinen auktorisoitu kiinteistöarvioitsija tai LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy:n asiantuntijat ulkopuolisen auktorisoidun kiinteistöarvioitsijan ohjeistamana ja auditoimana.

Osakkeet, osuudet ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa.

Pääomasijoitusrahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Saamisten arvostus

Vakuutusmaksusaamiset

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä.

Vakuutusmaksusaamisten nimellisarvosta on vähennetty kokemusperäinen raukeaminen, jolloin saadaan niiden todennäköinen arvo. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alemmaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet

Huoneistojen peruskorjaukset	5-10 v
Atk-järjestelmien suunnittelukustannukset	5-10 v

Kiinteistöt

Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälärakennukset	30-40 v
Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v
Rakennusten ainesosat, menojäätännöspoisto	25 %

Kalusto

Konttorikoneet, -kalusto yms., menojäätännöspoisto	25 %
--	------

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen. Tuloutettujen arvonorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattaviin erään "Tilinpäätössiirtojen kertymä, poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero

Ks. kohta "Poistot".

Verotusperusteiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella on tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Pakolliset varaukset

Tuotoista on vähennetty pakollisina eläkevarauksina velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat eläkemenot ja mahdolliset työttömyyseläkemenot, jotka kohdistuvat päätyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen välisiin jakotuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuuvélka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Vakuutustekninen vastuuvélka, vahinkovakuutustoiminta

Vakuutusmaksuvastuu

Vakuutusmaksuvastuu sisältää tilivuonna ja aikaisempina vuosina kertyneestä vakuutusmaksutulosta sen osan, jota vastaava riski kohdistuu tilivuoden jälkeiseen aikaan. Vakuutusmaksuvastuun määrä lasketaan pro rata parte temporis -periaatteen mukaisesti. Vakuutusmaksuvastuusta ei ole vähennetty vakuutusten aktivoituja hankintamenoja eikä vakuutusmaksuvastuuseen sisälly siirtovastuun täydennyseriä.

Korvausvastuu

Korvausvastuu sisältää tilivuoden jälkeen yhtiön suoritettavaksi tulevat korvausmäärät, jotka aiheutuvat tilivuonna tai aikaisemmin sattuneista vahingoista ja muista vakuutustapahtumista. Korvausvastuuseen sisältyy tasoitusmäärä. Tasoitusmäärä on runsasvahinkoisten vuosien varalle laskettu puskuri, jolla pyritään varmistamaan vastuuvélan riittävyys myös silloin, kun vastuuvélkaan oleellisesti vaikuttavat tekijät heilahtelevat epäsuotuisasti.

Vakuutusvalvontaviranomainen vahvistaa tasoitusmäärälle laskentasäännöt yhtiökohtaisesti. Vakuutusvalvontaviranomainen ei ole vielä vahvistanut tasoitusmäärän yhtiökohtaisia laskentasääntöjä, joten tilinpäätöksen tasoitusmäärälaskelma perustuu arvioon.

Eläkeluotoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa sovelletaan 1,4 prosentin laskuperustekorkoa.

Eläkeluotoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa käytetään vahinkovakuutuksen referenssikuolevuusmallia K2016, joka on laadittu Tapaturmavakuutuskeskuksen ja Vakuutuskeskuksen yhteistyönä.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL -vakuutuksella Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Elossa ja lisäeläketurva LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä, jossa etuina ovat vanhuus-,

työkyvyttömyys- ja perhe-eläke sekä kuolemantapauskorvaus omaisille.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

LähiTapiolaryhmään kuuluvien sisäisten tilinpäätöserien ryhmittelyä on muutettu.

Laatimisperiaatteissa tapahtuneet muutokset, jotka vaikuttavat tilikauden ja edellisen tilikauden tuloksen vertailukelpoisuuteen

31.12.2016 tilinpäätös on yhdistelty ensimmäisen kerran LähiTapiola-ryhmään. Tähän liittyen

Riskienhallinnan liitetiedot

Riskienhallinnan yleiset periaatteet

Riskienhallinnan lähtökohdat

Riskienhallinta on aktiivista ja ennakkoivaa toimintaa, joka tunnistaa, arvioi, rajoittaa, hyödyntää ja valvoo liiketoiminnan uhkia sekä uusia mahdollisuuksia, jotka johtuvat muuttuvista ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista tai LähiTapiolan omasta strategisesta tahtotilasta. Tavoitteena on edistää asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvuutta ja tukea liiketoiminnan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden mukaisesti yhtiö huolehtii ja tiedottaa luotettavasti riskeistään sekä niiden hallinnasta asiakkaille ja muille sidosryhmille.

Riskienhallinnan pääalueet ja riskiluokat ovat:

Taloudelliset riskit	Vakavaraisuuden hallinnan riskit
	Markkinariskit
	Luottoriskit
	Likviditeettiriskit
	Keskittymäriskit
	Vakuutusriskit
Operatiiviset riskit	Toiminnan suunnittelun riskit
	Prosessiriskit
	Järjestelmäriskit
	Henkilöstöriskit
	Juridiset riskit
	Tapahtuma- ja vahinkoriskit
Toiminta- ympäristön ja strategian riskit	Yleisen toimintaympäristön riskit
	Markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen riskit
	Kilpailun luonteen ja kilpailijoiden aiheuttamat riskit
	Strategisten valintojen riskit
	Ryhmätason erityisriskit

Riskienhallinnan organisointi

Hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitus määrittelee riskien-hallinnan tavoitteet, riskinottohalukkuuden, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitus vahvistaa vuosittain riskienhallintaa käsittelevät suunnitelmat, varmistaa niiden huomioimisen toimintasuunnitelmissa sekä valvoo suunnitelmien toteuttamista ja noudattamista. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä. Toimitusjohtaja ja johto vastaavat riskienhallinnan käytännön valmistelusta, toteuttamisesta ja toteuttamisen seurannasta. Liiketoimintayksiköt vastaavat oman toimintansa riskien kartoittamisesta sekä niihin liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta. Esimiesten tehtävänä on varmistaa, että

liiketoimintaprosessien valvonta on riittävää ja että aina on käytettävissä luotettavaa ja ajantasaista tietoa valvonnan tuloksista. Jokainen työntekijä on velvollinen kertomaan havaitsemistaan riskeistä tai riskienhallinnan kehittämiskohteista.

Riskienhallinnan valvonnasta vastaa aina muu kuin operatiivisesta toiminnasta vastaava taho. Valvonta on vastuutettu yhtiön riskienhallintatoiminnolle. Ryhmän aktuaari-, riskienhallinta-, talous-, controller-, compliance- ja taseenhallintatoiminnot sekä sisäinen tarkastus avustavat hallitusta ja johtoa riskienhallinnan valvonnan ja riskien seurannan käytännön toteuttamisessa. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

Ryhmän riskienhallintakomitealla on keskeinen rooli ryhmän riskienhallinnan toimintaperiaatteiden valmistelussa sekä ryhmän riskien seurannassa ja valvonnassa.

Raportointi

Taloudellisen informaation oikeellisuus varmistetaan riittävän ajantasaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla, kattavalla ja ajan tasalla olevalla dokumentaatiolla raportoinnissa käytettävistä laskentamenetelmistä ja järjestelmistä. Lisäksi liiketoimintojen päätöksenteko ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Vakuutustoiminnan riskienhallinta

Yhtiön vakuutustoiminnan riskejä ovat vahinkovakuutustoiminnan riskit ja sijoitustoiminnan riskit.

Vahinkovakuutustoiminnan riskit

Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja riskienvalintaan, vastuuvelan riittävyyteen ja jälleenvakuutussoojiin.

Hinnoitteluriskillä tarkoitetaan sitä, että vakuutusmaksut eivät riitä kattamaan vakuutussopimuksista aiheutuvia korvaussuorituksia ja toimintakuluja. Tärkeimmät hinnoitteluriskit liittyvät käytettyjen tariffimallien riskimaksujen riittävyyteen sekä kannattavuuden ja vahinkojen seurannan prosesseihin sekä niiden huomioon ottamiseen vakuutusten hinnoittelussa ja merkintäpolitiikassa.

Vakuutusten merkintäpolitiikka määrittelee sallitut vakuutusriskit. Hallitus hyväksyy vakuutusliiketoiminnan kannattavuustavoitteet ja hinnoittelustrategia ohjaa

riskivastaavaa sekä oikeudenmukaista hinnoittelua. Vakuutusten merkintäpolitiikan ja hinnoittelustrategian avulla määriteltyjen tavoitteiden toteutumisesta vastaavat liiketoimintayksiköt. Hinnoitteluun ja vakuutusmaksutasoon liittyviä riskejä hallitaan raportointi- ja laskentajärjestelmien jatkuvalla kehittämisellä, jotta tarvittavat muutokset maksutasossa saadaan yhä nopeammin korjattua. Erityisen riskialttiita vakuutusriskejä merkitään joko rajoitetusti tai ne jätetään kokonaan merkitsemättä.

Asiakasriskejä hallitaan asiakasvalintaohjeilla, niiden noudattamisen seurannalla, vahinkorekisterin käytöllä sekä esimerkiksi vakuutustutkijoiden toiminnalla. Suurien riskikeskittymien vaikutuksia minimoidaan säännöllisellä keskittymien tarkastelulla. Pyrittäessä entistä parempaan asiakasvalintaan ja riskivastaavaan hinnoitteluun, yhtenä tärkeänä keinona ovat liiketoimintayksiköiden ylläpitämät merkintä- ja hinnoitteluvaltuudet.

Ryhmän tutkimusryhmä tutkii, torjuu ja ennaltaehkäisee vakuutustoimintaan kohdistuvaa vakuutusrikollisuutta. Asiakastietojen tarkistaminen ennen asiakasvalintaa ja epäselvien vahinkojen selvittely ovat tärkeä osa tutkimusryhmän toimintaa. Vakavampien tapausten hoito siirretään viranomaisille. Tehokkaalla asiakasvalinnalla on tarkoitus pitää luottotappiot ja korvauskulut tavoitteiden mukaisella tasolla.

Vastuuvelan riittävyysriskillä tarkoitetaan sitä, että vastuuvelkaan varattu määrä ei riitä varausvuoden jälkeen maksettavaksi tulevien korvausten suorittamiseen.

Kirjanpidon vastuuvelan laskuperusteissa määritellään eri vakuutusluokkien vastuuvelan määräytymisperiaatteet. Laskuperusteet ovat määräytymisperiaateiltaan turvaavat. Vastuuvelan riittävyttä seurataan vuosittain ja tarvittaessa perusteisiin tehdään tarkistuksia. Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostaminen eroaa kirjanpidon arvostamisesta. Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostamisessa pyritään markkinaehtoisuuteen mm. diskonttaamalla vastuuvelka riskittömällä korkokäyrällä.

Kirjanpidon vakuutusmaksuvastuu määrätään ns. siirtovastuuna pro rata -säännön mukaisesti johdettujen vakuutus-luokkakohdainten kertomien avulla. Suuret, tietyn eurorajan ylittävät, vahingot varataan vahinkokohtaisesti osaksi korvausvastuuta. Muiden tunnettujen ja tuntemattomien vahinkojen korvausvastuu (kollektiivivaraus) määrätään tilastollisesti noudattaen tavanomaisia aktuaarillisia menetelmiä. Turvaavuutta lisätään varaamalla varmuuslisä osaksi kollektiivivarausta. Vahinkojen tulevia käsittelykuluja varten tehtävä hoitokuluvaraus määrätään suhteellisenä osuutena varsinaisen korvausvastuun määrästä.

Jälleenvakuutus-suojien liittyvät riskit koskevat jälleenvakuutuksenantajien luotettavuutta, suojien

hankkimisessa noudatettavia hajautusperiaatteita ja suurten yksittäisten riskikohteiden merkinnässä noudatettavia periaatteita, erityisesti koskien jälleenvakuutus-suojien varmistamista ennen ensivakuutusriskin merkitsemistä. Lisäksi EML-arvioihin (Estimated Maximum Loss) liittyvät arviointivirheet voivat toteutuessaan olla vahingollisia.

Jälleenvakuutus-suojien liittyvää riskiä hallitaan hallituksen vahvistamien jälleenvakuutusohjelman ja jälleenvakuutus-suojien hankintaohjeen avulla. Jälleenvakuutus-suojia ja -ohjelmia suunniteltaessa otetaan huomioon vakuutuskannan rakenne, riskien mahdollinen kumulaatio sekä vakavaraisuusasema. Näiden tekijöiden perusteella asetetaan omapidätysraja, joka määrittelee suurimman omalla vastuulla pidettävän määrän yksittäisissä riskeissä.

Sijoitustoiminnan riskit

Hallitus asettaa sijoitustoiminnalle tuottotavoitteen ja riskinoton rajat, joilla pyritään turvaamaan vakavaraisuus ja likviditeettiasema kaikissa markkinaolosuhteissa.

Markkinariskeillä tarkoitetaan varojen ja vastuiden markkina-arvojen muutoksia, jotka johtuvat taloudellisten muuttujien kuten korkojen, valuuttakurssien, osakekurssien tai kiinteistöjen arvojen tai arvovaihteluiden (volatiliteetti) muutoksista.

Sijoitustoiminnan riskeiksi luetaan myös luotto-/vastapuoli- ja likviditeettiriskit. Luotto tai vastapuoliriskillä tarkoitetaan riskiä, että johdannaissopimuksen, transaktion, lainan tms. vastapuoli ei kykene selviytymään velvoitteistaan tai vastapuolen kyky selviytyä velvoitteistaan muuttuu. Likviditeettiriskillä tarkoitetaan rahoituslikviditeetti- tai markkinalikviditeettiriskiä. Edellinen liittyy rahoitustarpeiden ja -lähteiden eriaikaisuuteen ja sen hallintaan. Jälkimmäisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa sijoitusomaisuutta ei kyetä myymään riittävän nopeasti vaikuttamatta markkinoiden hintatasoon.

Hallituksen hyväksymässä sijoitussuunnitelmassa kuvataan sijoitustoiminnan tuottotavoite, sijoitusomaisuuden strateginen allokaatio, sijoitusriskien oton rajat, riski- ja vakavaraisuusasemaa kuvaavat mittarit, sijoitustoiminnan ohjaus- ja raportointiprosessit sekä toimenpiteet vakavaraisuuden turvaamiseksi.

Markkina-, luotto- ja likviditeettiriskejä mitataan ja seurataan jatkuva-aikaisesti yleisesti käytössä olevilla menetelmillä. Riskejä hallitaan limiiteillä ja hajautuksella.

Sijoitustoiminnan liikennevalot ovat vakavaraisuusseurannan keskeinen työkalu. Vihreä valo tarkoittaa tilannetta, jossa omaisuudenhoitajat voivat toimia sijoitussuunnitelman normaalien limiittien mukaan. Keltainen valo liittyy tilanteeseen, jossa sijoitussuunnitelman puitteissa tapahtuvat sijoitusriskien lisäykset tai neutraali sijoitusallokaatio eivät ole hyväksyttäviä taseen riskillisyyden kannalta. Punaisen valon tilanteessa taseen riskillisyyden on liian korkea ja

tarvitaan aktiivisia riskien vähentämistoimia. Keltaisen ja punaisen valon riskiasemassa määritellään tiukennetut rajoitukset sijoitusriskeille ja mahdolliset riskien vähentämistoimenpiteet.

Pitkän aikavälin markkinaskenaarioiden vaikutusta vakavaraisuuteen ja yhtiön toimintaan tarkastellaan vuosittain laadittavassa riski- ja vakavaraisuusarviossa (ORSA).

Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset / oikeudelliset riskit ja tapahtuma- / vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan suunnittelun riskeillä tarkoitetaan vuosisuunnittelun valintoihin, tavoiteasetantaan ja liiketoiminnan muutostilanteisiin sisältyviä riskejä. Operatiivisten riskien hallinnan lähtökohtana on pyrkiä ehkäisemään riskien toteutumista ja minimoimaan riskeistä aiheutuvia vahinkoja.

Operatiivisten riskien hallinnan keskeisimmät osa-alueet ovat riskien kattava tunnistaminen, arviointi ja raportointi eri organisaatioissa ja eri riskialueilla sekä toiminnan laadun ja oikeellisuuden varmistaminen valvonta- ja kontrollitoimenpiteillä. Operatiiviset riskit kartoitetaan määrämuotoisella riskien kartoitusmenettelyllä vuosittain osana vuosisuunnitteluprosessia sekä aina riskitilanteen olennaisesti muuttuessa. Kartoituksissa tunnistetut riskienhallintatoimenpiteet kytketään osaksi eri liiketoimintayksiköiden vuosisuunnitelmia. Prosesseihin sisältyvien valvonta- eli kontrollitoimenpiteiden avulla varmistutaan toiminnan oikeellisuudesta ja laadusta. Osana operatiivisten riskien hallintaa kirjataan toteutuneet riskit ja läheltä piti -tapahtumat sekä tarvittavat jatkotoimenpiteet ryhmän riskitapahtumarekisteriin. Toiminnan häiriöiden ja virheiden sekä operatiivisten riskien aiheuttaminen tappioiden raportointi viranomaisille toteutetaan

asetettujen vaatimusten mukaisesti. Toiminnan jatkuvuuden hallinta varmistetaan jatkuvuus- ja valmiussuunnitelmien säännöllisellä arvioinnilla, testauksella ja päivittämisellä. Lisäksi jokaisesta hankkeesta, projektista ja merkittävästä liiketoiminnan muutostilanteesta laaditaan aina erillinen riskikartoitus. Yhtiö on vastuussa toimintansa asianmukaisesta järjestämisestä, niihin kuuluvista velvoitteista ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta myös kaikkien ulkoistettujen toimintojensa osalta.

Operatiivisten riskien hallitsemiseksi on lisäksi erillisiä menettelytapoja ja ohjeistuksia mm.

- prosessiriskien hallintaan
- järjestelmäriskien hallintaan
- juridisten riskien hallintaan
- turvallisuusriskien hallintaan
- tietoturvariskien hallintaan
- hankkeiden ja projektien riskienhallintaan
- vakuutettavissa olevien riskien hallintaan (oma vakuutusturva)

Toimintaympäristön ja strategian riskien hallinta

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyviä riskejä ovat mm. yleisen toimintaympäristön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen, kilpailun luonteen ja kilpailijoiden, omien strategisten valintojen ja yhtiöryhmänä toimimisen ja ryhmäsijoitusten riskit. Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit kartoitetaan ja niiden merkittävyys arvioidaan vuosittain vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä. Menettelynä on ohjeistettu itsearviointi. Tunnistettujen riskien vähentämiseksi ja pienentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi vastuulliset tahot suunnittelevat ja toteuttavat riskienhallintatoimenpiteitä, jotka toteutetaan osana organisaatio-osien vuosisuunnitelmia. Oleellinen osa strategisten riskien hallintaa on strategisten kehityshankkeiden yhteydessä toteutettava riskienhallintatyöskentely. Riskitilannetta käsitellään säännöllisesti hankkeiden ohjausryhmissä.

LähiTapiola Varsinais-Suomen tuloslaskelman ja taseen liitetiedot

Tuloslaskelman liitteet

1. Vakuutusmaksutulo

	2016	2015
Ensivakuutus		
Kotimaasta	40 348 589,98	39 069 658,96
Muista valtioista	0,00	0,00
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	40 348 589,98	39 069 658,96

1.1. Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista	7 837,83	15 104,75
Vakuutusmaksuvero	7 665 587,85	7 474 798,66
Palosuojelumaksu	153 780,71	149 478,29
Yhteensä	7 827 206,39	7 639 381,70

2. Vakuutusluokkaryhmittäinen tulos

		maksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	maksutuotot ennen jälleenvakuuttajien osuutta	ennen jälleenvakuuttajien osuutta	ennen jälleenvakuuttajien palkkioita ja voitto-osuuksia	vakuuttajien osuus	tekninen kate ennen sijoitus-toiminnan nettotuottoa
Muu tapaturm	2016	8 391 314,90	8 064 933,71	-8 476 475,52	-2 124 666,83	-22 397,76	-2 558 606,40
sairaus	2015	7 673 111,97	7 282 688,77	-7 621 774,66	-1 952 534,28	-17 558,83	-2 309 179,00
	2014	6 888 180,12	6 684 233,98	-7 327 993,44	-1 805 051,65	-252 313,76	-2 701 124,88
Maa-ajoneuvo	2016	11 897 393,70	11 726 170,19	-7 879 186,02	-3 224 863,50	-43 453,04	578 667,63
	2015	11 647 472,72	11 390 968,53	-7 436 284,09	-2 964 460,86	-45 685,65	944 537,92
	2014	11 210 202,95	10 913 926,46	-6 762 921,77	-2 937 640,27	-627 301,86	586 062,56
Palo- ja muu omaisuusvahii	2016	15 797 805,72	15 751 930,27	-8 084 883,31	-4 349 941,75	45 925,04	3 363 030,25
	2015	15 706 712,46	15 499 327,89	-8 834 705,06	-4 178 705,86	-304 969,95	2 180 947,02
	2014	15 278 261,36	15 049 757,62	-10 750 592,31	-4 263 139,37	605 213,06	641 239,00
Vastuu	2016	1 580 063,86	1 546 226,21	-1 573 334,13	-403 513,48	-25 690,88	-456 312,28
	2015	1 460 806,67	1 435 244,02	-917 185,99	-371 998,34	24 311,83	170 371,52
	2014	1 425 886,21	1 425 681,84	152 545,51	-373 650,50	-194 892,77	1 009 684,08
Muut	2016	2 682 011,80	2 664 199,14	-1 469 404,43	-715 073,79	-18 151,47	461 569,45
	2015	2 581 555,14	2 556 251,32	-1 668 827,00	-662 204,52	-26 762,46	198 457,34
	2014	2 566 998,26	2 517 369,06	-856 102,97	-672 683,40	-423 989,07	564 593,62
Ensivakuutus yhteensä	2016	40 348 589,98	39 753 459,52	-27 483 283,41	-10 818 059,35	-63 768,11	1 388 348,65
	2015	39 069 658,96	38 164 480,53	-26 478 776,80	-10 129 903,87	-370 665,06	1 185 134,80
	2014	37 369 528,90	36 590 968,96	-25 545 064,98	-10 052 165,19	-893 284,41	100 454,38
Jälleenvakuutus	2016	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2015	0,00	0,00	-15 684,11	0,00	0,00	-15 684,11
	2014	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	2016	40 348 589,98	39 753 459,52	-27 483 283,41	-10 818 059,35	-63 768,11	1 388 348,65
	2015	39 069 658,96	38 164 480,53	-26 494 460,91	-10 129 903,87	-370 665,06	1 169 450,69

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäsenistöä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

	2016	2015
Maksetut korvaukset	3 464 161,40	2 791 614,10
Liikekulut	10 602 632,84	9 940 082,57
Sijoitustoiminnan hoitokulut	189 752,40	258 183,96
Muut kulut	3 199 667,48	3 146 617,05
Yhteensä	17 456 214,12	16 136 497,68

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

	2016	2015
Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	1 820 738,63	1 815 178,25
Muut vakuutusten hankintamenot	3 755 444,36	4 058 506,91
	5 576 182,99	5 873 685,16
Vakuutusten hoitokulut	3 352 763,51	2 787 797,42
Hallintokulut	1 889 112,85	1 468 421,29
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-215 426,51	-189 821,30
Yhteensä	10 602 632,84	9 940 082,57

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut

	2016	2015
Palkat ja palkkiot	4 715 223,54	4 416 509,38
Eläkekulut	1 235 358,34	487 980,25
Muut henkilösivukulut	368 847,90	40 815,96
Yhteensä	6 319 429,78	4 945 305,59

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	351 688,74	413 611,83
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eläkeikä on 60 vuotta ja sijaisen eläkeikä määräytyy lain mukaan	
	Ei annettu rahalainoja	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset		
Hallitus ja hallituksen varajäsenet		
Palkat ja palkkiot	52 200,00	0,00
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	37 700,00	0,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallintoneuvosto + hallitus		85000,00
Henkilöstö	92	88

3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

	2016	2015
Tilintarkastus	6 775,15	4 321,57
Tilintarkastuslain 1§:n 1:n momentin 2 kohdassa tarkoitetut toimeksiannot	0,00	0,00
Veroneuvonta	0,00	1 860,00
<i>Yhteensä</i>	<u>6 775,15</u>	<u>6 181,57</u>

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

Sijoitustoiminnan tuotot	2016		2015	
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Osinkotuotot	149 426,15		0,00	
Korkotuotot	0,00		0,00	
Muut tuotot	0,00	149 426,15	0,00	0,00
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	1 789,91		0,00	
Muut tuotot	0,00	1 789,91	0,00	0,00
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Muut tuotot	865 591,04	865 591,04	737 984,48	737 984,48
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	467 873,16		368 601,31	
Korkotuotot	287 164,03		253 532,60	
Muut tuotot	299 294,71	1 054 331,90	272 571,15	894 705,06
Yhteensä		2 071 139,00		1 632 689,54
Arvon alentumisten palautukset		440 157,35		208 009,54
Myyntivoitot		1 363 762,37		3 033 626,31
Yhteensä		3 875 058,72		4 874 325,39
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Saman konsernin yritykset	-166 772,82		0,00	
Muut yritykset	-714 152,25	-880 925,07	-474 154,16	-474 154,16
Kulut muista sijoituksista		-173 672,46		-1 290,60
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Saman konsernin yritykset	0,00		0,00	
Muut yritykset	-30 155,79	-30 155,79	-346 875,95	-346 875,95
Yhteensä		-1 084 753,32		-822 320,71
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-799 141,51		-536 012,29	
Rakennusten suunnitelmapoistot	-21 621,46	-820 762,97	-47 293,00	-583 305,29
Myyntitappiot		-314 164,25		-182 688,01
Yhteensä		-2 219 680,54		-1 588 314,01
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonnäytöksiä ja niiden oikaisua		1 655 378,18		3 286 011,38
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		1 655 378,18		3 286 011,38

4.2. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

	2016	2015
Muut tuotot		
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan tuotot	3 191 283,67	2 870 017,36
Muut tuotot	5 057,99	136 451,81
Yhteensä	3 196 341,66	3 006 469,17
Muut kulut		
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan kulut	-3 199 667,48	0,00
Muut kulut	-3 702,31	-3 146 617,05
Yhteensä	-3 203 369,79	-3 146 617,05

Taseen liitteet

5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	874 351,31	874 351,31	0,00	895 972,77	895 972,77	1 266 821,00
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	6 594 603,83	6 594 603,83	6 642 172,75	0,00	0,00	0,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyrityksissä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut kiinteistöosakkeet	4 389 378,50	4 389 378,50	6 267 774,89	6 440 872,15	6 440 872,15	7 046 993,59
Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	11 858 333,64	11 858 333,64	12 909 947,64	7 336 844,92	7 336 844,92	8 313 814,59
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	2 984 178,71	2 984 178,71	3 536 623,23	0,00	0,00	0,00
Rahoitusmarkkinavälineet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Talletukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2 984 178,71	2 984 178,71	3 536 623,23	0,00	0,00	0,00
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 859,28
Rahoitusmarkkinavälineet	200 000,00	200 000,00	200 000,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	200 000,00	200 000,00	200 000,00	0,00	0,00	1 859,28
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	52 383 612,86	52 383 612,86	60 489 781,57	55 191 610,85	55 191 610,85	62 222 321,13
Rahoitusmarkkinavälineet	4 414 647,31	4 414 647,31	4 583 284,56	4 662 142,48	4 662 142,48	4 753 428,11
Osuudet yhteissijoituksista	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kinnelainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Talletukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	56 798 260,17	56 798 260,17	65 073 066,13	59 853 753,33	59 853 753,33	66 975 749,24
Jälleenvakuutustalletesaamiset						
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	71 840 772,52	71 840 772,52	81 719 637,00	67 190 598,25	67 190 598,25	75 291 423,11
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
Korkotuloiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta			77 889,63			66 708,84
Kirjanpitoarvo sisältää						
Tuloutettuja arvonorotuksia		0,00			0,00	
Muita arvonorotuksia		0,00	0,00		0,00	0,00
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			9 878 864,48			8 100 824,86

5.2. Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:	2016		2016		2016		2015		2015		2015	
	Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä
Hankintameno 1.1.	7 487 362,92	0,00	0,00	0,00	7 219 535,58	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lisäykset	5 078 492,67	0,00	0,00	0,00	267 827,34	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	-23 663,64	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	181 606,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	12 723 797,95	0,00	0,00	0,00	7 487 362,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 1.1.	-150 518,00				-103 225,00							
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-181 606,00				0,00							
Tilikauden poistot	-21 621,46				-47 293,00							
Kertyneet poistot 31.12.	-353 745,46				-150 518,00							
Arvon alentumiset 1.1.	0,00				0,00							
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	0,00				0,00							
Tilikauden arvonalentumiset	-511 718,85				0,00							
Arvon alentumisten palautukset	0,00				0,00							
Arvon alentumiset 31.12.	-511 718,85				0,00							
Arvonkorotukset 1.1.	0,00				0,00							
Lisäykset	0,00				0,00							
Vähennykset	0,00				0,00							
Siirrot erien välillä	0,00				0,00							
Arvonkorotukset 31.12.	0,00				0,00							
Kirjanpitoarvo 31.12.	11 858 333,64	0,00	0,00	0,00	7 336 844,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet:												
	2016				2015							
Jäljellä oleva hankintameno	1 240 673,55				1 605 881,60							
Kirjanpitoarvo	1 240 673,55				1 605 881,60							
Käypä arvo	770 084,82				1 767 461,17							

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä

Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	2016	2015
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	618 108,83	0,00
Vähennykset	-353 940,78	0,00
Lisäykset, liiketoimintasiirto	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	2 809 066,47	0,00
Hankintameno 31.12.	3 073 234,52	0,00
Arvon alentumiset 1.1.	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-49 159,17	0,00
Tilikauden arvonalentumiset	-39 896,64	0,00
Arvon alentumisten palautukset	0,00	0,00
Arvon alentumiset 31.12.	-89 055,81	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 984 178,71	0,00
Omistusyhteisyritysten liikkeeseenlaskemat rahoitus-		
markkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	200 000,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	200 000,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	200 000,00	0,00
Yhteensä	3 184 178,71	0,00

7.1. Sijoitukset LähiTapiola-ryhmän konsolidoituun tilinpäätökseen kuuluvissa yrityksissä

Osakkeet ja osuudet, käyttöomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
LähiTapiola Palvelut Oy	Espoo	0,95 %	18 009 833,34	844 406,06
LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö	Espoo	0,94 %	362 775 542,48	59 954 650,40
Yhteensä			380 785 375,82	60 799 056,46

Osakkeet ja osuudet, sijoitusomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
LähiTapiola KR PK2 Ky	Espoo	3,25 %	21 109 491,63	-235 041,45
LähiTapiola Pääomasijoitus GP Oy	Espoo	1,29 %	2 494,95	-5,05
LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky	Espoo	1,29 %	54 401 226,75	-265 857,25
LähiTapiola Tontit GP I Oy	Espoo	1,83 %	102 443,59	3 205,25
LähiTapiola Tontit I Ky	Espoo	1,83 %	43 120 555,38	1 904 541,10
Yhteensä			118 736 212,30	1 406 842,60

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

LähiTapiola Keskinäisen Alueyhtiön konserniin kuuluu lisäksi 5 (2015 x 5kpl) asunto- ja kiinteistöyhtiötä

7.2 TAS EEN LITETIETO 31.12.2016

LähiTapiola Varsinais-
MUUT SJOITUKSET

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarv	Käypä arvo	Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut					
Raisio PLC	0,08	100 000,00	261 713,16	357 000,00	Suomi
MUUT		124 494,00	1 001 730,99	1 249 097,24	
Yhteensä		224 494,00	1 263 444,15	1 606 097,24	
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
MUUT		1 841,00	74 581,72	131 644,22	
Yhteensä		1 841,00	74 581,72	131 644,22	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut					
MUUT		47 400,00	274 859,30	279 162,00	
Yhteensä		47 400,00	274 859,30	279 162,00	
Sijoitusrahastot					
Amundi ETF MSCI EM Asia UCITS ETF		1 496 356,62	1 558 101,00	Ranska	
Amundi ETF MSCI Emerging Markets UCITS ETF		2 204 627,75	2 234 050,00	Ranska	
Amundi ETF S&P 500 UCITS ETF		599 677,61	707 404,80	Luxembur g	
BNP Paribas Global Senior Corporate Loans		2 096 166,91	2 096 166,91	Ranska	
CRM US Equity Opportunities S		328 299,31	696 248,61	Irlanti	
Erikoissijoitusrahasto Elite		150 000,00	306 493,07	Suomi	
LähiTapiola Aasia- Tyynimeri A		1 388 503,32	1 591 109,54	Suomi	
LähiTapiola Eurooppa A		2 271 346,03	2 514 624,02	Suomi	
LähiTapiola High Yield A		593 937,16	940 327,05	Suomi	
LähiTapiola Hyvinvointi A		635 304,73	1 254 903,06	Suomi	
LähiTapiola Infra A		629 527,58	837 937,69	Suomi	
LähiTapiola Kasvu A		497 526,55	497 526,55	Suomi	
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A		5 541 191,06	5 884 107,12	Suomi	
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A		2 821 732,63	3 316 336,42	Suomi	
LähiTapiola Korkomaailma A		2 386 601,30	2 808 291,58	Suomi	
LähiTapiola Kuluttaja A		444 146,44	628 066,89	Suomi	
LähiTapiola Osinko A		473 757,72	629 702,63	Suomi	
LähiTapiola Osinko Suomi A		671 231,63	997 424,32	Suomi	
LähiTapiola Pitkäkorko A		876 894,40	970 697,66	Suomi	
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A		4 356 379,01	4 899 764,93	Suomi	
LähiTapiola Skandinavia A		2 499 760,84	2 668 276,92	Suomi	
LähiTapiola Suoja A		1 180 248,53	1 246 244,37	Suomi	
LähiTapiola USA A		1 183 232,14	2 114 394,58	Suomi	
LähiTapiola Yrityskorko A		5 482 335,32	6 519 190,85	Suomi	
Pimco Socially Responsible EM Bond Fund I-EUR HA		1 257 296,74	1 381 630,83	Irlanti	
Seligson Euro Corporate Bond		1 000 000,00	1 134 407,96	Suomi	
UBAM - Euro 10-40 Convertible Bond		1 564 943,01	1 607 066,28	Luxembur g	
William Blair US All Cap Growth Fund D		327 374,39	656 993,86	Luxembur g	
Winton Diversified Fund Lux-B Eur Oct 2016 series1		425 000,00	428 049,20	Luxembur g	
iShares Barclays Capital Euro Corporate Bond		463 517,80	468 342,00	Irlanti	
iShares Core MSCI Emerging Markets IMI UCITS ETF		324 220,53	324 725,00	Saksa	
iShares STOXX Europe 600 (DE)		756 891,35	758 730,00	Saksa	
MUUT		273 639,92	349 829,35		
Yhteensä		47 201 668,33	55 027 165,05		
Pääomasijoitusrahastot					
Aberdeen Property Fund Finland I Ky		472 458,36	472 458,36	Suomi	
Lounais-Suomen Kiinteistösijoitus Ky		529 200,00	529 200,00	Suomi	
LähiTapiola Asuntosijoitus Suomi Ky		920 562,37	963 185,42	Suomi	
Tapiola KR I Ky		1 217 297,00	1 217 297,00	Suomi	
MUUT		429 541,62	792 772,28		
Yhteensä		3 569 059,35	3 974 913,06		
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä		273 735,00	52 383 612,85	61 018 981,57	

8.1. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan

8.2. Pääomalainojen yhteismäärä

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	2016				2015			
	Aineettomat oikeudet ja pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Liikearvo	Kalusto	Aineettomat oikeudet ja pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Liikearvo	Kalusto
Hankintameno 1.1.	1 399 555,94	0,00	0,00	815 561,53	1 364 668,47	0,00	0,00	723 140,55
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lisäykset	1 255,00	54 464,00	0,00	29 685,84	36 139,00	0,00	0,00	196 793,86
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	-1 251,53	0,00	0,00	-1 254,68
Lisäykset, liiketoimintasiirrot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	1 400 810,94	54 464,00	0,00	845 247,37	1 399 555,94	0,00	0,00	918 679,73
Kertyneet poistot 1.1.	-604 818,01	0,00	0,00	-449 065,29	-435 575,34	0,00	0,00	-326 899,89
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lisäykset, liiketoimintasiirrot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilikauden poistot	-153 030,38	0,00	0,00	-99 045,52	-169 242,67	0,00	0,00	-122 165,40
Kertyneet poistot 31.12.	-757 848,39	0,00	0,00	-548 110,81	-604 818,01	0,00	0,00	-449 065,29
Kirjanpitoarvo 31.12.	642 962,55	54 464,00	0,00	297 136,56	794 737,93	0,00	0,00	469 614,44

10.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2016	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2016	1.1.2015	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2015
Pohjarahasto	3 421 491,68	0,00	0,00	3 421 491,68	3 421 491,68	0,00	0,00	3 421 491,68
Takuupääoma	4 041 686,68	0,00	0,00	4 041 686,68	4 041 686,68	0,00	0,00	4 041 686,68
Vararahasto	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Varmuusrahasto	9 513 419,79	2 345 735,97	-121 654,77	11 737 500,99	8 583 907,73	929 512,06	0,00	9 513 419,79
Käyttöraho	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Edellisten tilikausien voitto	0,00	0,00	0,00	0,00	929 512,06	0,00	-929 512,06	0,00
Tilikauden voitto	2 345 735,97	2 405 437,83	-2 345 735,97	2 405 437,83	0,00	2 345 735,97	0,00	2 345 735,97
Oman pääoman muutokset yhteensä	19 322 334,12	4 751 173,80	-2 467 390,74	21 606 117,18	16 976 598,15	3 275 248,03	-929 512,06	19 322 334,12

10.2. Arvonkorotusrahaston erittely

10.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto	2 405 437,83	2 345 735,97
+ Muu vapaa pääoma		
Varmuusrahasto	11 737 500,99	9 513 419,79
Käyttöraho	0,00	0,00
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	14 142 938,82	11 859 155,76

11. Tilinpäätössiirtojen kertymä

12. Korvausvastuu

13. Muut pakolliset varaukset

14. Laskennalliset verovelat

15.1. Saamisten erittely

	2016	2015
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Vakuutusedustajilta	0,00	0,00
Jälleenvakuutustoiminnasta		
Muut saamiset	63 433,16	0,00
	<u>63 433,16</u>	<u>0,00</u>

15.2. Velkojen erittely

	2016	2015
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	36 016,18	0,00
Muut velat	17 973,30	0,00
	<u>53 989,48</u>	<u>0,00</u>

15.3. Siirtovelkojen erittely

	2016	2015
Velat henkilöstölle	1 232 114,54	1 033 807,56
Muut siirtovelat	304 061,57	372 588,18
	<u>1 536 176,11</u>	<u>1 406 395,74</u>

16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

16.1. Vakuudet

16.2. Taseeseen sisällyttämättömät vastuusitoumukset ja vastuut

Vuokravastuut

Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	711 815,28	635 784,87
Seuraavina vuosina maksettava määrä	515 814,36	1 416 014,33
	<u>1 227 629,64</u>	<u>2 051 799,20</u>

Arvonlisäverovastuut

Arvonlisäverotuksen ryhmärekisteröintiin liittyen

Konserniyritykset	984 629,07	0,00
Osakkuusyritykset	0,00	0,00
Yhteistoimintayritykset	2 885 767,00	3 149 333,73
	<u>3 870 396,07</u>	<u>3 149 333,73</u>

Kiinteistöinvestointien arvonlisäverolain 120§:n mukainen tarkistusvastuu

- 10 v. tarkistuskausi

Yhtiö 906	16 578,58	24 202,62
Muut ryhmän yritykset	55 897 024,33	53 322 373,84
	<u>55 913 602,91</u>	<u>53 346 576,46</u>

Muut vastuusitoumukset

Ostositoumukset	0,00	0,00
Merkintäsitoumukset	3 087 562,98	3 922 416,46
Myönnetty limiitti	0,00	0,00
	<u>3 087 562,98</u>	<u>3 922 416,46</u>

Yhtiön ja LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, joka määrittelee periaatteet LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön johtaman ryhmittymän yhtiöiden vakavaraisuuden varmistamiseksi.

Lisäinformaatiota yhteisvastuusopimuksesta on Riskienhallinnan liitetiedossa kohdassa 2.1. Vakavaraisuuden hallinnan yleiset periaatteet.

17. Lähipiirilainat

Lähipiirilainat ja -liiketoimet (VYL 8 luku 11 § ja KPA 2 luku 7 b §)

LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön lähipiiriin muodostaa yhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja tämän sijainen sekä johtoryhmän jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet ja yhtiöt, joissa edellä mainitut henkilöt käyttävät merkittävää äänivaltaa.

Yhtiö ei ole myöntänyt lainoja lähipiiriin kuuluville.

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön vakuudet ja vastuusitoumukset konsolidointiryhmän yhtiöiden hyväksi on esitetty liitteellä 16.2. Muiden lähipiiriin kuuluvien hyväksi ei ole annettu vakuuksia eikä vastuusitoumuksia.

Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niidet ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset on ilmoitettu liitteellä 3.

Muut liitetiedot

Tulosanalyysi

(tuhatta euroa)	2016	2015	Muutos	Muutos %
Vakuutusmaksutuotot	38 167	36 592	1 575	4,3 %
Korvauskulut	-26 176	-25 482	-694	2,7 %
Liikekulut	-10 603	-9 940	-663	6,7 %
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	1 388	1 169	219	18,7 %
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset ja niiden oikaisut	1 655	3 286	-1 631	-49,6 %
Muut tuotot ja kulut	-7	-140	133	-95,0 %
Liikevoitto	3 037	4 315	-1 279	-29,6 %
Tasoisuäärän muutos	0	-1 490	1 490	-100,0 %
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	3 037	2 825	211	7,5 %
Tuloverot ja muut välittömät verot	-631	-480	-152	31,6 %
Kauden voitto	2 405	2 346	60	2,5 %
Liikevoitto	3 037	4 315	-1 279	-29,6 %
Arvostuserojen muutos *)	1 778	-941	2 719	-289,0 %
Kokonaistulos	4 815	3 374	1 440	42,7 %

Sijoitusjakauma käyvin arvoin 1.1. - 31.12.2016

	Perusjakauma				Riskijakauma		
	31.12.2016		31.12.2015		31.12.2016		31.12.2015
	milj.eur	%	milj.eur	%	milj.eur	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	36,9	43,4	38,5	48,5	36,9	43,4	48,5
Lainasaamiset ¹⁾							
Joukkovelkakirjalainat							
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}							
Osakesijoitukset yhteensä	29,6	34,8	26,3	33,1	29,6	34,8	33,1
Noteeratut osakkeet ³⁾							
Pääomasijoitukset ⁴⁾							
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾							
Kiinteistösijoitukset yhteensä	18,1	21,3	14,6	18,4	18,1	21,3	18,4
Suorat kiinteistösijoitukset							
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset							
Muut sijoitukset	0,4	0,5	0,0	0,0	0,4	0,5	0,0
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾							
Hyödykesijoitukset							
Muut sijoitukset ⁷⁾							
Sijoitukset yhteensä	85,1	100,0	79,4	100,0	85,1	100,0	100,0
Johdannaisten vaikutus ⁹⁾							
Sijoitukset yhteensä	85,1	100,0	79,4	100,0	85,1	100,0	100,0

Jvk-salkun modifioitu duraatio

3,7

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratraktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Riskijakauma voidaan esittää vertailukausilta sitä mukaan kun tietoa kertyy (ei taanhehtivasti).

Mikäli luvut esitetään vertailukausilta ja kaudet eivät ole täysin vertailukelpoisia tulee tästä antaa tieto.

9) Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen. Johdannaisten vaikutus voi olla +/- Eron korjauksen jälkeen riskijakauman loppusumma täsmää perusjakaumaan.

10) Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen jakajana "Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä" -rivin loppusummaa.

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle 1.1.-31.12.2016

	Sijoitusten nettotuotot markkina arvo 8)	Sitoutunut pääoma 2)	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle
	31.12.2016			31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012
Tuotto € % sit. pääomalle	milj. euroa	milj. euroa	%	%	%	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	2,3	39,5	5,7	0,3	4,0	14,1	10,8
Lainasaamiset 1)							
Joukkovelkakirjalainat							
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset 1) 2)							
Osakesijoitukset yhteensä	1,5	26,5	5,6	11,2	9,2	5,7	3,5
Noteeratut osakkeet 3)							
Pääomasijoitukset 4)							
Noteeraamattomat osakkeet 5)							
Kiinteistösijoitukset yhteensä	-0,3	16,1	-1,9	3,0	2,7	5,9	8,1
Suorat kiinteistösijoitukset							
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset							
Muut sijoitukset	0,0	0,1	3,5	10,4	-14,2	0,2	0,0
Hedge- rahastosijoitukset 6)							
Hyödykesijoitukset							
muut sijoitukset 7)							
Sijoitukset yhteensä	3,4	82,1	4,2	3,4	5,1	25,9	8,0
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-0,2						
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	3,3	82,1	4,0	3,0	4,9	25,9	7,9

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat

Kassavirralla tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta

9) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet

Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vahinkovakuutuksen liikevaihto

= Vakuutusmaksutuotot ennen
jälleenvakuuttajien osuutta
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa
+ Muut tuotot

Vahinkovakuutusyhtiön tulosanalyysi

Vakuutusmaksutuotot	
Korvauskulut	
Liikekulut	
Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut	
<i>Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta</i>	
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset, niiden oikaisut ja arvон muutokset	
Muut tuotot ja kulut	
Osuus osakkuusyritysten voitoista ja tappioista ¹	
Liikevoitto tai- tappio	
Tasoitusmäärän muutos	
<i>Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja</i>	
Tuloverot ja muut välittömät verot	
Vähemmistöosuudet ¹	

Tilikauden voitto tai tappio

¹ Koskee konsernitilinpäätöstä

Hallituksen toimintakertomuksessa liikevoitosta
(-tappiosta) käytetään termiä liiketulos ja tilikauden
voitosta (tappiosta) termiä tilikauden tulos.

Kokonaistulos

= Liikevoitto tai -tappio
+ Taseen ulkopuolisten arvostuserojen, käyvän arvон
rahaston ja arvonorotusrahaston muutos

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa
sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja
sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon kauden
aikana tapahtuneet kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz'in
kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin,

että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun
markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat
painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden
pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai
tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

= Sijoitustoiminnan suorat nettotuotot kirjanpidossa
+ Arvonmuutokset kirjanpidossa
+ Arvostuserojen muutos

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Sijoitussidonnaisten vakuutuksen sijoitukset eivät ole
mukana sijoitusjakaumassa. Korkorahastoista pitkän
koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja
lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin.

Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin
muihin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat
kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin luetaan
kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset
arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot
kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Raportin kohtaan Muut rahoitusmarkkinavälineet ja
talletukset otetaan mukaan tase-erä Rahat ja
pankkisaamiset, kauppahintasaamiset ja -velat sekä
johdannaisten vakuudet.

Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina (käyvin arvoin)

Liikevoitto tai -tappio
+ Korkokulut ja muut rahoituskulut
+ Perustekorkokulu
+ Arvonkorotusrahastoon/käyvän arvон rahastoon
kirjattu arvonorotus/peruutus
= $\frac{\text{Sijoitusten arvostuserojen muutos}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
- Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvélka
+ Sijoitusten arvostuserot

Tunnusluvun jakaja lasketaan tilikauden ja edellisen
tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvona.

Tunnusluvussa muihin rahoituskuluihin sisällytetään
muut vieraasta pääomasta aiheutuneet erät kuin
korkokulut, esimerkiksi tuloslaskelman eriin kirjatut
korollisen vieraan pääoman kurssivoitot ja -tappiot.

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Tunnusluku lasketaan keskiarvona kalenterikuukausien lopussa lasketuista henkilökunnan lukumääristä. Lukumäärässä otetaan huomioon palveluksessa olleiden henkilöiden mahdollinen osa-aikaisuus. Henkilökuntaan kuuluvaksi lasketaan ne henkilöt, joille maksetaan tilikauden aikana palkkaa.

Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vakuutusmaksutulo

= Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

Vahinkosuhde

Vahinkosuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Tunnusluku lasketaan jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen.

Liikekulusuhde

$$= \frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Yhdistetty kulusuhde

Yhdistetty kulusuhde prosentteina

= Vahinkosuhde + Liikekulusuhde

Riskisuhde (hallituksen toimintakertomus)

Riskisuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut (ilman korvaustoiminnan hoitokuluja)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Toimintakulusuhde prosentteina (hallituksen toimintakertomus)

$$= \frac{\text{Liikekulut + Korvaustoiminnan hoitokulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 2 405 437,83 euroa siirretään ed.tilikauden voitto/tappio tililtä

Varmuusrahastoon	2 405 437,83
ja Varmuusrahastosta ehdotetaan maksettavaksi takuupääoman korkoa	168 942,50

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	3 421 491,68
Takuupääoma	4 041 686,68
Varmuusrahasto	13 973 996,32
	21 437 174,68

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset

Maskussa 17. päivänä maaliskuuta 2017.

Ulla-Maija Moisio
Hallituksen puheenjohtaja

Markus Granlund

Heikki Hedman

Hannele Larkovuo

Aarne Lehtonen

Merja Siltanen

Tiina Varho-Lankinen

Olli Aakula
Toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Turussa 5. päivänä huhtikuuta 2017

KPMG Oy Ab

Mikko Haavisto
KHT

Tilintarkastuskertomus

KPMG Oy Ab
Linnankatu 26 C
20100 TURKU

Puhelin 020 760 3000
www.kpmg.fi

Tilintarkastuskertomus

LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäisen Vakuutusyhtiön yhtiökokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet LähiTapiola Varsinais-Suomi Keskinäisen Vakuutusyhtiön (y-tunnus 0204067-1) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiimme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*. Olemme riippumattomia yhtiöstä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonemme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään selkeitä, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos yhtiö aiotaan purkaa tai sen toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteena on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonne. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntonne perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei yhtiö pysty jatkamaan toimintaansa.
- arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

Kommunikoidimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoidimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuvin tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntomme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Turku 5.4.2017

KPMG OY AB

Mikko Haavisto
KHT

Hallintoneuvoston lausunto

Perehdyttyään toimintakertomukseen, tilinpäätökseen ja tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2016 hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös vahvistetaan ja hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään.

Turussa 6.4.2017

Pekka Vuorinen
Hallintoneuvoston puheenjohtaja

Yhteystiedot

LähiTapiola Varsinais-Suomi

Eerikinkatu 6 b
20100 TURKU

www.lahitapiola.fi